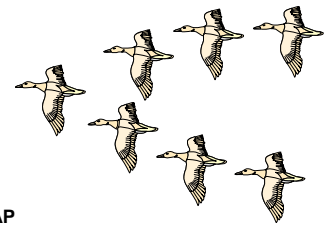

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERKGROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 23, OKTOBER 2010

INHOUDSOPGAVE

Artikelen

Redactioneel – <i>Hans en Martin Benard</i>	3
Veertig jaar broedvogelmonitoring Hoogezandsche Gorzen – <i>Menno Korbijn, Gerard Ouweneel, Hans Westerlaken</i>	4
Verslag achtste HWL-vogeldag 24 april 2010: Tiengemeten maakt het verschil... – <i>Menno Korbijn, Martin Benard</i>	8
Mister Bean – <i>Gerard Ouweneel</i>	10
Huiskraai en Witkopeend – <i>Hans Westerlaken</i>	11
Inventarisatie Steenuil 2010 – <i>Janus Verkerk</i>	12
Wintertellingen in de Hoeksche Waard en Tiengemeten 2009/2010 – <i>Arie van der Linden</i>	13
De moerassen van Irak – <i>Gerard Ouweneel</i>	15
Verschenen: Vogelvrij en 70 andere vlerkenstreken – <i>Martin Benard</i>	16
Toughest challenge, Big Day Hoeksche Waard 10 mei 2010 – <i>Menno Korbijn</i>	18
Het jaar van de Bruine Kiekendief in de Hoeksche Waard – <i>Gerard Ouweneel</i>	19
Broedvogeltelling Klein Profijt, De Staart en Natte Staart – <i>Ruud Polderman</i>	22
Kramsvogel en Rietgors – <i>Hans Westerlaken</i>	24
Dwergganzen in de Hoeksche Waard in winter 2009-2010 – <i>Gerard Ouweneel</i>	25
Gevleugelde herinneringen	
Sociale vaardigheidstraining op Tiengemeten – <i>Peter de Barse</i>	27
Erwtensoep – <i>Gerard Ouweneel</i>	27
Overige bijdragen	
Notulen VWG-voorjaarsvergadering 2010	29
Informatie Knobbelzwanen en MUS-project	32
Foto voorkant:	
Paartje Steenuilen – <i>Janus Verkerk</i>	
Rectificatie – De foto van de Bruine Kiekendief op de cover van het vorige nummer was van <i>Martin Mollet</i>	

Bijlagen

Broedvogels Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen	bijlage A
Soortenlijst HWL-vogeldag 24 april 2010	bijlage B
Wintertelling ganzen en zwanen 2009/2010	bijlage C
Wintertelling overige soorten 2009/2010	bijlage D
Wintertelling Tiengemeten 2009/2010	bijlage E
Soortenlijst Big Day 10 mei 2010	bijlage F
Broedgevallen Bruine Kiekendief Binnen- en Buitendijks 2010	bijlage G
Broedvogels Klein Profijt, De Staart en de Natte Staart	bijlage H
Adressenlijst leden Vogelwerkgroep	bijlage I

Redactioneel

Han en Martin Benard

Dankzij verschillende schrijvers is het weer gelukt een gevarieerd nummer van ons mededelingenblad te laten verschijnen. Naast verslagen van diverse jaarlijkse activiteiten, zoals de wintertellingen en de vogeldag, zijn er de verslagleggingen van kortlopende projecten. Dit jaar betrof dat onder andere Bruine Kiekendieven, Steenuilen en enkele broedvogeltellingen. En dan houdt u de verantwoording over het wel en wee van de Patrijzen nog tegoed voor het voorjaarsnummer van 2011 en naar verwachting nog wel één of meerdere broedvogelverslagen.

Naast serieuze tellingen zijn er meerdere humoristische bijdragen, overdenkingen en beschouwingen, wat het geheel tot een heel prettig leesbaar geheel maakt. Van ons betreft is de mix van artikelen geweldig. Onze erkentelijkheid namens alle lezers van dit blad aan de schrijvers. En niet alleen de schrijvers, maar iedereen van de VWG die een bijdrage levert aan welk project in welke mate dan ook, wordt daarvoor vriendelijk bedankt. We kunnen niet genoeg benadrukken dat we zo met elkaar een fijn stukje werk neerzetten.

Hebben we dan als redactie nog wat te wensen? Eigenlijk niet. Blijf vooral doorgaan met schrijven, zonder verslaglegging gaan telgegevens immers snel verloren. Via dit blad is het lezersbereik waarschijnlijk het grootst, in de meeste gevallen groter dan van een rapport. Dus heeft u een mooi rapport gemaakt, vergeet dan vooral niet een samenvatting daarvan voor In Vogelvlucht te maken.

We hebben nog wel een suggestie. We weten dat er door leden van de VWG mooie vogelreizen worden gemaakt. Het zou niet misstaan om daarvan verslag te doen in dit blad. Het vormt vaak een inspiratie voor anderen en is fijn leesvoer voor een ontspannen moment. In het kader van dit blad is circa drie A4-tjes voldoende. Wie stuurt ons als eerste een verslag?

Rest ons u weer veel leesplezier te wensen.

Veertig jaar broedvogelmonitoring Hoogezandsche Gorzen

Menno Korbijn, Gerard Ouweneel, Hans Westerlaken

Zomer 2010 was het veertig jaar geleden dat één van de auteurs de Hoogezandsche Gorzen (HG) inventariseerde op broedvogels. Dat gebeurde in de laatste zomer dat in het Hollandsch Diep en Haringvliet het tij liep. Na 1970 gingen de inventarisaties met tussenpozen door, in 2010 voor de negende maal. De voorlaatste keer was zomer 2007. Niet alleen het veertigjarige jubileum deed besluiten al na drie jaar opnieuw te inventariseren. Er zijn dringende andere redenen om de (broed)vogelontwikkeling op de voet te volgen.

Het onderzoeksgebied omvat meer dan de HG. Het gaat om het gehele buiten de waterkering gelegen territorium van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen (ABH), een strook die zich uitstrekt van de Leidingstraat in het oosten tot aan het Numansgors in het westen. Dus ook twee buitenpolders maakten steeds deel uit van het onderzoeksgebied: de Oosterse Bekade Gorzen (OBG) en de Butternvlietpolder, het akkerbouwpoldertje met belendende dijken dat grenst aan het z.g. Weitje van De Koning. In 1970 lagen de HG er anders bij dan thans. De eendenkooi was toen net verlaten. In drie van de rond de kooiplas opgehangen broedkorven huisden Ransuilen. De tegen de Leidingstraat aan liggende griendcomplexen die griendwerkers om onduidelijke redenen ooit aanduidden met Schiedam, Scheveningen respectievelijk 's Gravenhage, waren drie jaar eerder nog gehakt, zodat deze er kaal bijstonden. Dat is nu, 40 jaar later, wel anders.

Over de ontwikkeling op de HG na 1970 inclusief de komst van een oeververdediging in 2000 en de voorjaar 2008 afgeronde, geslaagde herinrichting van de afgekalfde oeverstrook viel eerder te lezen. Die gebeurtenissen veranderden de oever ingrijpend. Thans is de onzekere toekomst van de HG actueel, waarbij de vraag 'recreatie of natuur' bepalend is. Na de opheffing van de ABH als bedrijf, bleef het gebied formeel gesloten. Steeds meer echter vindt het publiek de weg naar met name de HG. De vraag of de oeverfacelift, maar vooral de toenemende onrust van invloed zou zijn op de aantallen broedvogels en soortsaanstelling was één reden. De tweede om zomer 2010 weer aan de slag te gaan, was de inundatie van de OBG najaar 2009, een ingreep die een nieuw biotoop toevoegde, ten koste van akkerareaal.

Broedvogels

De tabel (**bijlage A**) geeft het resultaat aan van de eerdere onderzoeken, alsook dat van 2010. Als gevolg van de ingreep in 2009 veranderden de OBG zodanig, dat ze aantrekkelijk werden voor karakteristieke vogelsoorten van dynamische milieus. Omdat daarmee de binding met de eerdere onderzoeksjaren verdween, behandelen wij de OBG nu apart. Een tweede factor van gewicht was dat bij één lid van ons onderzoeksteam de gehoorgrens ver boven het modale niveau reikt. Deze voor vogelaars begerenswaardige eigenschap droeg zeker bij aan het resultaat, bijvoorbeeld voor een soort als de Grauwe Vliegenvanger.

Ten opzichte van 2007 en eerder waren nieuw Canada Gans, Roodborsttapuit, Boomklever (ook in 2009) en Groenling. Met waarnemingen op 4 en 13 mei in de eendenkooi, is volgens de SOVON-normen ook de Bonte Vliegenvanger als broedvogel te verwelkomen. Na die data ontbrak deze, zodat de vermelding onder voorbehoud gaat. Voor watervogels zijn de ondiepe lagunes achter de oeververdediging een gunstige plek om te overzomeren, zodat voor deze het werkelijke aantal broedparen moeilijk vast te stellen is. Zo noteerden wij van de Grauwe Gans slechts 6 nestvondsten. Maar op 13 mei liepen er ondanks nestverstoringen door Staatsbosbeheer, 60 koppels met pullen op de HG. Het lawaai dat het niet broedende contingent overzomeraars steeds ten beste gaf, vormde een wezenlijke belemmering bij het beluisteren van vogelzang. Het paartje Canadese Ganzen had 3 pullen. Tot in augustus voerden Nijlganzen kleine jongen ten tonele. Bij de Bergeenden is het aantal broedparen gebaseerd op stellen met tomen pullen. Roofvogels deden het zorgwekkend beroerd. In het voorjaar waren boven drie potentiële broedlocaties tegelijkertijd baltsende Haviken. Gebroed werd nergens. Wreekt zich hier de groeiende onrust op de HG, of is er meer aan de hand, in de sfeer van moedwillige verstoring? Voor de score van slechts één stel Buizerds moeten we ruim twintig jaren terug. Op 25 juni vloog laat in de avond een roepende Boomvalk richting Leidingstraat. In augustus, de 'boomvalkmaand' bij uitstek, waren er een paar waarnemingen op de grens van de Leidingstraat en

de Buttervlietpolder, ook van een langdurig jagend exemplaar. Op 22 augustus joeg ook een exemplaar bij de huiswaluwkolonie op de Hoogse Sluis. Broeden was dus toch wellicht niet uitgesloten. Van de in 2007 wèl aanwezige Kleine Bonte Specht, was nu geen spoor te bekennen. Bij de IJsvogel moesten we volstaan met één waarneming, op 20 maart. Op 23 juni was in de nabijheid van de eendenkooi, net buiten het onderzoeksgebied, de bedelroep van een jonge Ransuil te horen. Dat de soort daar binnen de grenzen heeft gebroed, is zeker niet uitgesloten. Ons werd verteld dat in een wilgenopstand tegen het Numansgors aan jaarlijks Ransuilen huizen. Net buiten het gebied zong een Grote Lijster. Verheugend waren de hoge scores van Kleine Karekieten, Zwartkoppen, Grauwe Vliegenvangers en Gekraagde Roodstaarten, van alle vier de hoogste in 40 jaar. Ook omdat de belendende Esscheplaat behoorlijk wat Gekraagde Roodstaarten herbergt, is verdedigbaar dat de langs de zuidrand van de Hoeksche Waard huizende populatie van deze soort van regionale importantie is. Trouwens, tenzij 2010 een uitzonderlijk goed jaar was, geldt dat ook voor de Grauwe Vliegenvanger. Van deze soort lieten zich op de Esscheplaat op 23 mei 15 zingende exemplaren zien en horen. Bedenklijk is dat de populatie Fitissen in tien jaar meer dan halveerde. De opdoffer die de Winterkoning als gevolg van winter 2010 zou krijgen, was te voorzien. Na ruim 35 jaar vestigden Rietzangers weer territoria, na de aantalexplisie die deze soort voorjaar 2010 te zien gaf, overigens geen verbazingwekkende rentree. In tegenstelling tot de Kleine Bonte Specht, keerde de Boomklever na 2009 wel terug, weer in de eendenkooi. De Wielewaal kon genoteerd blijven dankzij een roepende vogel op 5 juni. Tot slot, vanuit het onderzochte gebied was de zingende Boompieper van de Leidingstraat prima te beluisteren. Maar deze moest dus buiten de boekhouding blijven. Wel was er op 13 mei een niet zingende Boompieper net buiten de eendenkooi. Min of meer bijzondere waarnemingen waren 5 Beflijsters op 17 april en een overtrekkende man Blauwe Kiekendief op dezelfde datum. De hele winter verbleef een Witgat op de HG. Van Rij zag op 21 maart een (vroeg) Zwarte Ooievaar en op 11 mei een Visarend. Drie dagen later was er weer eentje (of dezelfde?) en kwam er een Smelleken langs. De eerste 'najaarsvisarend' passeerde de HG op 11 augustus. Later in de maand frequenteerden twee exemplaren de HG. Betekenisvol is natuurlijk de onvolwassen Zeearend die van 9 tot en met 13 mei op de HG verbleef. Eind-juli was er tenminste drie dagen wederom een exemplaar. Na contact met Thomas van der Es bleek dat dit exemplaar dezelfde vogel betrof die de hele zomer in de Biesbosch verbleef.

Hoogezandsche Gorzen in mei 2009 (Janus Verkerk)

Oosterse Bekade Gorzen

Direct na de inundatie in november 2009 verrasten de OBG met de komst van een contingent Kleine Zwanen, waarvan de laatste tot half-januari 2010 bleven hangen. Het maximaal aantal beliep 218 exemplaren, op 24 december. Deltanatuur heeft met de OBG een gebied gecreëerd dat qua opzet in menig opzicht de APL-polder overtreft". Dat doet vermoeden dat in het ontwerp in de APL opgedane ondervindingen werden ingebracht. Het maaiveld van de OBG bevindt zich voor een belangrijk deel net tussen de gemiddelde hoog- en laagwaterlijn op het Hollandsch Diep, waardoor er een grote oppervlakte slik voorhanden is. Voorts is men erin geslaagd de bodem flauw te laten afhellen, waardoor langs de randen kruidrijke vegetaties ontstonden c.q. zich handhaafden die aflopen tot in het ondiepe water. Zo'n biotoop is ideaal voor watervogels en steltlopers, die de OBG dan ook direct wisten te vinden. Ook al omdat middenin het voormalige poldertje een langgerekt eiland is opgeworpen dat er beloftevol uitzag voor kustbroedvogels, viel het besluit de monitoring toe te spitsen op die categorie. Het resultaat staat vermeld in tabel 2. Bij deze tabel nog de volgende kanttekeningen. Op 27 april vielen er 3 paren Kluten, 1 paar Scholeksters en 7 paren Kieviten te tellen. In soort en aantal namen de broedende steltlopers eerst in de loop van de zomer toe. De eerste alarmerende Visdief liet zich op 23 juni horen. Al ver in het broedseizoen, op 28 juni, verschenen de Dwergsterns ten tonele. De op 6 juli aanwezige 4 exemplaren gaven voedseloverdracht en een oudervogel in broedhouding te zien. Later in de maand waren er 5 en was er op het eiland een gericht in de vegetatie invallend exemplaar. Op 27 juli waren de Dwergsterns foetsie. Als het al tot broeden kwam, dan bleef succes vrijwel zeker uit. Voor Dwergsterns verliep het broedseizoen in de Delta slecht zodat, ook al gelet op de gevorderde datum, een waarschijnlijke optie is dat het ging om Dwergsterns die eerder elders hun broedpoging zagen mislukken. Op 27 juni telde kwam één van ons op 110 Kluten, exclusief de pullen. Het aantal broedparen Kluten is afgeleid van de enorme drom pullen die op 6 juli rondliepen. Op die datum zaten ook nog vogels te broeden. Het in tabel 2 opgevoerde aantal paren Kluten is vrijwel zeker aan de (zeer) pessimistische kant. Begin augustus waren er nog kleine kluten- en kievitpullen. Het paartje Bontbekplevierien liep op 19 juli met drie halfwaspullen rond. Op 15 augustus waren er nog 15, deels net vliegvlug geworden jonge Visdieven. Van elders in Nederland kwamen ook berichten over laat uitgevlogen Visdieven, met zelfs nog donsjongen in de laatste dagen van augustus.

Voor wat niet-broedvogels betreft hadden de OBG tijdens de inventarisatietochten veel te bieden, zowel kwalitatief als kwantitatief. Daarbij vooral watervogels en steltlopers. Tabel 3 geeft van de karakteristieke soorten de vastgestelde maxima. Soorten als Zilverplevierien, Temmincks Strandlopers en Drieteenstrandlopers waren een verrassing. Bij bezoeken 's avonds kwam naar voren dat Kleine Zilverreigers en vooral Lepelaars in de OBG kwamen overnachten. Het opmerkelijke aantal van 41 Kleine Zilverreigers van 23 juni is inclusief 13 vogels die in formatie overkwamen, strak richting oost. Bij droogvallend slik kwamen er veel Spreeuwen foerageren en dat gold ook voor Gele en Witte Kwikstaarten. Uit de vele tientallen Oever-, Huis- en Boerenzwaluwen viel af te leiden dat er voortdurend een menigte aan insecten voorhanden was. De opgeworpen oeverzwaluwwand bleef ongebruikt, maar deze zal voor zomer 2011 nog een bewerking moeten ondergaan. Hopelijk gaat de beheerder vóór het broedseizoen het eiland vegetatievrij houden. Met als voorbeeld de eilanden op de Ventjagersplaten, is dat een voorwaarde om geen ganzen- annex grote meeuwenbroedparadijs te scheppen, maar om wel kostbare kustbroedvogels binnenboord te houden. Min of meer bijzondere waarnemingen waren 1 en 3 Beflijsters op 24 april respectievelijk 4 mei en een jagende juveniele Slechtvalk op 11 juli. De site waarneming.nl gaf voor 15 augustus 2 overkomende Zwarte Ooievaars. De ervaring is dat kort na een totale structuurverandering, terreinen veel dynamiek kunnen bieden, waardoor deze dan voor enkele categorieën vogels een prima (broed)biotoop vormen. Naarmate zo'n terrein een nieuw evenwicht bereikt, neemt de waarde van dat biotoop af. Het is afwachten of dat bij de OBG wederom het geval zal zijn. Voorwaarde is in ieder geval dat er beheersmaatregelen van kracht zullen worden. Een aangename verrassing is dat de tien monumentale knotwilgen die over de dijk werden gebracht en herplant in de Torensteepolder, alle aangeslagen zijn. De overige die in de OBG onder aan de dijk stonden, werden geroid.

Natuur of recreatie?

Het broedvogelonderzoek 2010 had plaats in de derde zomer van de 'nieuwe' HG en in de eerste zomer van de geïnundeerde OBG. In 2008, na afloop van de eerste zomer HG nieuwe stijl, was er alle aanleiding voor een opsomming van hetgeen die zomer misging. Iedere bebording ontbrak over hetgeen op de HG wel dan niet was toegestaan, zodat de oeverstrook acuut door hondenuitlaters, voetballers, quadsbereiders en zoonaanbidders werd gekraakt. En jawel, ook door vogelaars. Drie jaar verder zijn we geen snars verder, zodat recreatie haar piketplaatjes stevig de grond in kon slaan. En succesievelijk komen alle recreatievarianten zich melden, de afgelopen zomer o.a. mountainbikers. De gedoodverfde beheerder is Staatsbosbeheer (SBB) Deze stelt desgevraagd onmachtig te zijn om tot daadwerkelijk beheer te komen, zolang de Dienst Landelijk Gebied (DLG) niet een aantal zaken heeft geregeld. DLG voert de regie over delen van de voormalige ABH. Op haar website prijst deze Dienst zich aan met 'wij realiseren groene plannen voor 16 miljoen Nederlanders', niet direct een slogan die aangeeft dat bij de Dienst natuurbescherming hoog in het vaandel staat.

Bij de OBG plaatste SBB in de loop van de zomer weliswaar informatiepanelen, maar geen borden die aangeven hetgeen het publiek wel dan niet mag verrichten. Zodat op 19 augustus niets twee wandelaars weerhield hun bakbeesten van Labradors te laten uitdollen. Deze gingen prompt te water, eentje aan ieder kant van de OBG. Alle vogels gingen op de vleugels, inclusief drommen Grauwe Ganzen, zo'n 2500 stuks. Van hen streek een deel streek neer op achterliggende akkers. Vergeleken met vorige broedseizoenen viel het aantal roofvogels zomer 2010 stevig tegen. Het is nog te vroeg om te oordelen of de toenemende onrust op de HG de oorzaak is. Maar een verband dringt zich wel op. In mei 2010 ging er een brief naar SBB met de suggestie om, in afwachting van de door DLG nog te regelen formaliteiten, in ieder geval te bewerkstelligen dat met een daadwerkelijk beheer van de HG kan worden gestart. Eind-september zal over die brief een gesprek plaatsvinden. Wordt vervolgd dus.

Literatuur:

Ouweneel, G.L. 2001. Oeververdediging Hollandsch Diep gereed. De Levende Natuur 102: 280-284.

Ouweneel, G.L. 2008. De Hoogezandsche Gorzen 'opgeleverd'. Betekent Deltanatuur in feite Deltavertier? Sterna 53: 44-47.

Ouweneel, G.L. 2010. Kleine Zwanen in de Oosterse Bekade Gorzen. In Vogelvlucht 22: 8-9.

Verkerk, A. 2009. Nieuwe broedvogelsoort in de Hoeksche Waard. In Vogelvlucht 21: 13.

Raad, J. de, G.L. Ouweneel & R.G. Bijlsma: Natuurbescherming verwordt tot pretparkbeheer. De Levende Natuur 111: 146-147.

*Teixeira, R.M. 2002. Gekraagde Roodstaart. *Phoenicurus phoenicurus*. Pp. 350-351. In: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV. Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.*

Verslag 8^e HWL-vogeldag 24 april 2010: Tiengemeten maakt het verschil...

Menno Korbijn en Martin Benard

Hoewel het officiële begin van de vogeldag pas zaterdagochtend om half zeven is wordt ik vrijdag avond al gebeld door een niet nader te noemen deelnemer van een ander team met de mededeling dat de Ambachtsheerlijkheid vanaf zaterdag afgesloten is voor het publiek en dus niet in de route kan worden opgenomen.

Na even doorvragen blijkt het echter om “slechts” wat psychologische voorbereiding te gaan, om maar even aan te geven hoe groot de belangen zijn op deze dag.

Als ik rond 6 uur Evert en Peter ophaal ziet het er goed uit, het belooft een mooie dag te worden wat het weer betreft en in deze tijd van het jaar is het onder deze omstandigheden prima vogelen.

Om 6:20 zijn we aangekomen op het beginpunt, het NLC in Numansdorp. Iets later arriveren nog andere deelnemers: de gebroeders Benard en Gerard Nelemans die blijkbaar loeihard willen toeslaan vandaag gezien het rek met fietsen achter op de auto.

Het is natuurlijk even slikken voor ons maar het is een goede tactische vondst om op deze manier gebruik te maken van dit enorme hiaat in het reglement. Eens kijken of er bij een volgende editie van de vogeldag een ontheffing valt te regelen voor een aantal golfkarretjes.

Met de Olympische gedachte in het achterhoofd beginnen we aan ons rondje. Eerst even naar de Rijkshaven om vervolgens naar de Oosters Bekade Gorzen te gaan. Hier zien we Beflijster en de 1^e Tapuiten. Verder zitten hier nogal wat Groenpootruiters in dit voor vogelaars nieuwe gebied.

We vervolgen onze weg naar de betere vogelgebieden rondom Strijen : Polder Raepshille, omgeving Esseplaat en APL. De leukste dingen die we hier zien zijn : een Paapje tussen een groep Tapuiten, een zingende Boompieper (toch wel apart in de Hoekse Waard), Zomertalingen en een groep van 30 adulte Dwergmeeuwen in de APL.

Bij de haven van Strijensas arresteren we Cetti's Zanger, Sprinkhaanzanger en Nachtegaal.

Het gevoelsmatige verloop van de vogeldag is elk jaar het zelfde, in het begin heb je zeeën van tijd om alles rustig te bekijken maar opeens moet er gehaast worden om de route helemaal af te maken. Dit jaar gaat het weer precies zo.

Juist op dit omslagpunt zien we het andere team uit Oost: Gerard, Hans en Koos. Belangstellend informeren we naar de tussenstand die in ons voordeel blijkt uit te vallen. Omdat dit net zo goed een dwaalspoor kan zijn (het in slaap sussen van de tegenstander) besluiten we in het laatste uur extra goed op te letten om meer

soorten op de daglijst te krijgen. Hierbij wordt het Oudeland van Strijen uitgekamd, waarna we koers zetten naar Klein Profijt.

Vanzelfsprekend stipt op tijd (13:00) arriveren wij op het eindpunt.

Waarbij we merken dat we 1 van de weinige teams zijn voor wie discipline meer is dan een leeg begrip. Tegen half twee druppelen de laatste deelnemers nog binnen onder het uitroepen van (toegegeven) geweldige smoezen.

Vogeldag... (Han Benard)

Enmaal op het terras in de zon met een pilsje erbij wordt de strijdbijl begraven en zitten we na te genieten van weer een gezellige editie van de vogeldag die gewonnen blijkt te zijn door Bart, Gert en Rob met 106 soorten en de 2^e plaats gaat naar Gerard, Han en Martin met 102 waargenomen soorten. Dat deze teams uit West komen kan niets anders zijn dan louter toeval. Leuk is om na afloop na te gaan wat er met elkaar allemaal gezien is waarbij de grote aantallen Dwergmeeuwen er uit springen met op Tiengemeten meer dan 100 ex. Zelfs vanaf het terras tijdens het uitwerken van de lijsten wordt er nog een groepje gezien over de Oude Maas. Wat mij betreft hoop ik er volgend jaar weer bij te zijn.

In het bovenstaande relaas laat Menno bij het zien van een fietsendrager de gedachte over golfkarretjes de vrije loop. De fietsen waren door ons meegenomen om op Tiengemeten enigszins uit de voeten te kunnen, want het eiland rondlopen kost wel erg veel tijd (deze opmerking dient overigens niet als excuus te worden opgevat). Wat Menno niet wist is dat het andere team uit West een nog gehaaidere manier had gevonden om zich te verplaatsen. Peddelend op Tiengemeten werd ons team ingehaald door de dienstwagen van Natuurmonumenten. Die bleek te zijn gevorderd door Rob en zijn maten! Dat gaat nog een stuk sneller. Het is onduidelijk gebleven of het betreffende team de autokilometers op Tiengemeten heeft meegerekend of uitsluitend die van de auto die aan de Nieuwendijk werd achtergelaten. Opvallend is dat zij exact 50 kilometers noteerden, dus geen punten in mindering.... Hoe dan ook, Tiengemeten meepakken op deze dag is in het voorjaar een 'must'. Tenminste... als je uit West komt. De teams uit Oost vonden dat blijkbaar niet zo nodig. Zij hebben immers hun 'eigen gebieden', die minstens zo goed zijn. Waarom tijd verspillen met een onnodige overtocht? Deze arrogantie werd duidelijk afgestraft, zo bleek bij de puntentelling, want het waren precies de extra soorten die uitsluitend op het eiland Tiengemeten werden waargenomen, die het verschil maakten. Niet in het minst waren dat de vele tientallen fantastische Dwergmeeuwen, maar ook soorten als Geoorde Fuut, Zwarte Stern en Pijlstaart werden alleen op het natuureiland gezien. Aan de andere kant van de Hoeksche Waard scoorde het Groot Koninkrijk met soorten als Snor, Baardmannetje en Cetti's Zanger, maar deze soorten waren minder exclusief: ze werden ook op andere locaties waargenomen. In het noordelijk deel van het Oudeland verbleef een Kanoet, terwijl langs de rand van de Esscheplaat een zingende Bonte Vliegenvanger was te horen. Overige opvallende soorten waren Boomklever, Barmsijs, Middelste Zaagbek en Kramsvogel. Soorten die lager dan verwacht scoorden waren Sperwer, IJsvogel, Grote Lijster, Patrijs en Koekoek. Misschien niet in alle gevallen zó verrassend, om uiteenlopende redenen. Beide teams uit West scoorden meer dan 100 vogelsoorten, tegen 95 soorten voor de oost-teams, in ruim 6 uur vogelen in de Hoeksche Waard. In totaal werden 123 vogelsoorten genoteerd (**bijlage B**). Joop van den Berg, die niet met de telling mee kon doen, zag op dezelfde dag een Rode Wouw, die niet door de deelnemers werd waargenomen. Elders in dit nummer van 'In Vogelvlucht' leest u het relaas van Menno's eigen Big Day (op 10 mei), waarin hij in een etmaal maar liefst 120 soorten in zijn eentje bij elkaar weet te sprokkelen! Ik weet dat ik in herhaling val, maar het is fantastisch in een dergelijk vogelrijk gebied te wonen. De uitslag van de dag is als volgt:

Team	Vogels 1 pt	Vogels 2 pt	Vogels 3 pt	<i>Vogels</i>	km's	Puntentotaal
A: Gert / Bart / Rob	76	20	10	106	50	
punten	76	40	30	146	0	146
B: Menno / Peter / Eef	73	15	7	95	53	
punten	73	30	21	124	-3	121
C: Hans / Gerard O. / Koos	72	14	9	95	53	
punten	72	28	27	127	-3	124
D: Gerard N. / Han / Martin	75	22	5	102	60	
punten	75	44	15	134	-10	124

Mister Bean

Gerard Ouweneel

Ook of misschien juist onder vogelaars lopen discussies die met de onaandoenlijkheid van een Tibetaanse gebedsmolen doorgaan, decennialang. Die polemieken krijgen iets vertrouwds, zij het voor menigeen eveneens iets vermoeiends. Soms zijn er heftige oprispingen, met name op momenten dat iemand over het onderwerp een mening poneert, waarmee collega-deskundigen het oneens zijn – wellicht alleen omdat ze niet vooraf waren geconsulteerd. Zo zijn over de identiteit van grote Holarctische meeuwensoorten bibliotheken volgeschreven. En dat gaat maar door, zodat ik soms bij het openslaan van een nieuwe aflevering van ‘Dutch Birding’ of ‘Birding World’ in stilte verzucht ‘alsjeblieft niet opnieuw een meeuwenverhaal...!’

En dan nu de heropleving van de kwestie Toendrarietganzen of Taigarietganzen, een zaak die een halve eeuw geleden anserofielen ook bezighield. Nadien zag het er naar uit dat beide rietganzen hun identiteit hadden gekregen, zij het dat specialisten als Leo van den Bergh en de Belg Georges Huyskens kritische kanttekeningen bleven plaatsen. Tot onlangs Thomas Heinicke de steen opnieuw in het water wierp. Deze Duitser van het eiland Rügen is thans de absolute rietgangsgoeroe. Voor deze vogels bereist hij het noordelijke palearctische gebied, van de Atlantische Oceaan tot de Bering Straat. Op bijeenkomsten van ganzendeskundigen is hij dan ook onomstreden ‘Mister Bean’, een naam die natuurlijk de link legt met Bean Goose, de Engelse naam voor de rietgans. Op de bijeenkomst van de Goose Specialist Group die najaar 2009 werd gehouden in Zweden, stelde hij dat veel determinaties van Taigarietganzen in werkelijkheid Toendrarietganzen betreffen. Die onjuiste determinatie vindt juist óók plaats in Nederland, aldus Mister Bean. De mededeling baarde opzien. Omdat de onder regie van SOVON plaatshebbende watervogeltellingen iedere winter voor Nederland een paar duizend Taiga’s in de boeken brengen, nodigde Kees Koffijberg Mister Bean al eerder uit samen de Nederlandse Taigarietganspleisterplaatsen langs te gaan. Die vijfdaagse rietgansodsyssee had plaats in januari 2009. ‘Alleen Toendrarietganzen gezien en geen Taiga’s’, oordeelde Mister Bean. Wel voegde hij er toeschietelijk aan toe dat dit nog niet wil zeggen dat er in Nederland nooit Taigarietganzen komen’. Kees Polderdijk van de ‘Vereniging van Ganzenvangers’ beaamde Mister Beans visie over Toendra- en Taigarietganzen. Hij en Thomas Heinicke gaan regelmatig rietganzen vangen in het Duits-Poolse grensgebied om deze te ringen, zodat er heel wat vogels door zijn handen gaan. Terzijde, indien u in bent voor een deskundige maar ook onderkoeld hilarische lezing over het ganzenvangbedrijf, nodig dan Kees Polderdijk een avond uit.

Mister Beans boodschap echode door tijdens het Zweedse congres en ook nadien, zoals op de ganzendag die SOVON op 30 januari 2010 voor haar ganzentellers in Arnhem organiseerde. Dat heeft vooral te maken met het feit omdat nu blijkt dat er slechts maximaal 70.000 Taigarietganzen zijn, die voornamelijk overwinteren in Zuid-Zweden en in het Duits-Poolse grensgebied.

Begrijpelijk dat tijdens de ganzenexcursies na afloop van het congres, het gezelschap begerig was echte Taiga’s te zien. Dat zou o.a. moeten gebeuren bij het Takernmeer, één van de klassieke Zweedse pleisterplaatsen. Bij het bekijken van een paar duizend rietganzen, zei Thomas tegen Leif Nilsson dat beide er tussen zaten. Waarop de discussies prompt opnieuw begonnen... enfin, hoogtijd voor een goed geïllustreerd determinatieverhaal over Taiga- en Toendrarietganzen in ‘Dutch Birding’. Een paar maanden later stonden er in ‘Vogels’ schitterende foto’s van Taigarietganzen, prototypes. Ik zond het tijdschrift naar Thomas. De enthousiaste mail waarin hij reageerde, ga ik bewaren. Met Duitse gründlichkeit geeft hij aan waarom de rietganzen op de foto’s Taiga’s betreffen.... noblesse oblige, nietwaar?

Huiskraai en witkopeend

Hans Westerlaken

Sommigen zullen wel de discussie omtrent deze vogels in de media gehoord of gezien hebben. De huiskraai, die in 1994 te Hoek van Holland vastgesteld werd en momenteel bestaat uit een populatie van ongeveer dertig vogels, is volgens sommige mensen een bedreiging voor de inheemse avifauna. Men baseert zich daarbij niet op een gedegen onderzoek naar de vogels in HvH, maar op vestigingen elders ter wereld, waar deze soort wel veel schade heeft aangericht aan de lokale vogelbevolking en derhalve ook is of wordt geëridicateerd. In Dar-es-Salaam, Zuid-Afrika en Australië is dit o.a. gebeurd, omdat hier daadwerkelijk sprake was van een bedreiging.

Van de HvH-vogels is dit niet bewezen. Sterker nog, het lijkt er op, dat de huiskraai in de rangorde van kraaiachtigen onder de zwarte kraai staat. Dat de huiskraai dus een daadwerkelijke bedreiging vormt voor plaatselijke vogels in Nederland, is niet aangetoond en gezien de populatieontwikkeling onwaarschijnlijk.

De echte bedreiging voor een inheemse vogelsoort komt, of men kan al bijna spreken van kwam, van een import-eend uit Noord-Amerika, namelijk de rosse stekelstaarteend. Deze in 1961 in Engeland opzettelijk uitgezette soort deed het bijzonder goed en de populatie groeide tot 6000 exemplaren in 2000.

Tegelijkertijd deed de bedreigde witkopeend het ook goed in Spanje en de populatie aldaar telt nu rond de 2500 vogels. Al in 1983 werd de eerste rosse stekelstaarteend in Spanje waargenomen en werd er al direct zorg uitgesproken over eventuele hybridisatie. Vanaf 1991 gebeurde dit ook daadwerkelijk. Het duurde niet lang voordat de Spanjaarden met afschieten van zowel rosse stekelstaarteenden als hybrides begonnen en vandaag de dag zal er niet gauw eendje gevonden worden in Spanje.

De echte dreiging kwam natuurlijk uit het Verenigd Koninkrijk, de soort had zich immers al tot aan Orkney gevestigd en vanaf 1993 werd er al uitgeprobeerd hoe de rosse stekelstaarteend het best uitgeroeid kon worden om verdere dispersie te voorkomen. Om de eend daadwerkelijk te beteugelen werd FERA in het leven geroepen. Een team van 10 man, waarvan 8 belast zijn met afschot. Het afschieten wordt zowel in de wintermaanden als in het broedseizoen gedaan. In 2008 waren er niet meer dan 300-400 over.

Ook in andere landen in Europa wordt de rosse stekelstaart, naar Europese maatregel, afgeschoten, zoals in Frankrijk, Duitsland en België. In Nederland gebeurt dit, volgens het artikel in *British Birds* niet.

Toch wat eigenaardig, dat er een hele lobby is voor het afschieten van een soort waarvan niet bewezen is, dat die schadelijk is en men anderzijds hier niet meedoet aan een Europese maatregel die in het leven geroepen is om een wel aantoonbaar schadelijke soort te lijf te gaan.

Bron : British Birds, december 2009.

Inventarisatie Steenuil 2010

Janus Verkerk

Afgelopen jaar werd wederom gepoogd de Hoeksche Waard dekkend te inventariseren op broedende Steenuilen. Vraag was vooral hoe zwaar de tol zou zijn als gevolg van de strenge winter van het afgelopen seizoen. Vanuit mijn eigen omgeving, polder Oude- en Nieuwe Klem te Strijen was het vrijwel volledig verdwijnen van de Steenuilpopulatie helaas een feit. Dat betekent hier een verlies van maar liefst 4 broedparen. Waarvan eentje gegrepen door de huiskat (med. Peter Heijboer)

De laatste jaren schommelt het bestand in de Hoeksche Waard zo rond de 25 broedparen. Vooral de inspanningen van een aantal mensen in west maar zeker ook die van Dick van Houwelingen in oost, daar waar het gaat om het hangen en inspecteren van kasten, vallen op. Een flink aantal van de Hoekschewaardse broedparen heeft dan ook domicilie in door leden van de vogelwerkgroep gehangen kasten. Wel wordt melding gemaakt door het kraken van kasten door Kauwen. Wederom in polder Oude Klem zijn ook onze kasten zijn al jaren bezet door Kauwen. Anti Kauw Voorzieningen (AKV's) die aangebracht werden hielpen overigens wel. In 2010 broeden in beide kasten nu Spreeuwen. Tijd voor ASV's?

Gelukkig was er onder de vwg leden heel veel bereidheid om de verdeelde plotjes met de recorder af te lopen. Ook de weersomstandigheden in de inventarisatie periode werkten zeker mee. Het vroege voorjaar was prachtig met veel zachte avonden. Verheugend is het te kunnen melden dat 26 territoria werden opgespoord. "Overall" een prima uitkomst gezien het geschetste beeld uit de omgeving van de polders rond de Klem.

Het voorkomen in clustertjes is een bekend fenomeen. In 4 km hokken werden zelfs 2 territoria aangetroffen, zo goed als zeker strikt gescheiden van elkaar.

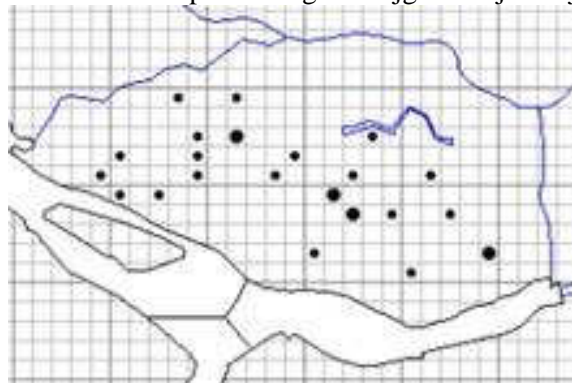
Opvallend gegeven was het feit dat op een 4 tal plaatsen waar al vele jaren geen Steenuilen meer werden gezien of gehoord ze toch nog aanwezig bleken te zijn. Iedereen heeft wel de ervaring met wisselende successen met de recorder. Ze reageren gewoon niet allemaal en zo komt vaak later in het jaar nog aanvullende informatie beschikbaar aan de hand van zichtwaarnemingen van een oplettende terreineigenaar. Dan is het in de loop der jaren ontstane netwerk weer van heel groot belang.

Nog een leuk gegeven is het feit dat op 2 boerderijen zowel Steen- als Kerkuil voorkomen. In beide gevallen zitten ze niet in dezelfde schuur. Van de Kerkuilen, die in een kast broeden, is op beide plaatsen succesvol broeden vastgesteld met respectievelijk 1 en 4 jongen. Beide Steenuilen broeden hier niet in een kast en er is geen informatie of er ook succesvol is gebroed door de Steenuilen.

Nog wat wetenswaardigheden zijn o.a. het feit dat een Steenuil door een boer opzettelijk is verjaagd uit een locatie die op de nominatie staat om gesloopt te worden. Voorts is er nog een leegstaand woonhuis met Steenuilen dat helaas hetzelfde lot zal ondergaan.

Gelukkig kunnen we in de Hoeksche Waard, ondanks de voorgaande strenge winter, nog steeds bogen op een redelijke populatie Steenuilen al is het maar een handjevol vergeleken met de stand van 30 jaar geleden. De populatie staat zwaar onder druk en de Steenuil is helaas één van de soorten die zo goed als zeker gedoemd is om op termijn uit te sterven in ons gebied. Een sombere voorspelling die op de ons omringende eilanden Goeree Overflakke, Voorne Putten, IJsselmonde en het eiland van Dordrecht al een feit is.

Een lijst met de opgespoorde territoria is op aanvraag verkrijgbaar bij schrijver dezes.

*Steenuilterritoria Hoeksche Waard 2010
Grote stip is 2 territoria binnen 1 km hok*

Wintertellingen in de Hoeksche Waard en Tiengemeten 2009 – 2010

Arie van der Linden

Voor de 9^e maal zijn alle mij bekende wintertellingen van de maanden oktober t/m maart verzameld en per maand op poldernummer en vandaar per deelgebied vastgelegd. Dit vooral om de gegevens paraat te hebben in het archief van de Vogelwerkgroep maar ook om de leden inzicht te geven in de aantallen en soorten die in de winter aanwezig zijn op ons eiland. De gebieden zijn grotendeels gelijk aan die van vorige jaren en vrijwel steeds volledig geteld. De O. en W. Laagjes werden dit jaar niet geteld m.u.v. november toen alleen de gegevens van de W. Laagjes werden ontvangen. Wel werd de polder de Trekdam dit jaar meegeteld en ook werden de gegevens van de PTT telling in de omgeving van Oud Beijerland in december 2010 meegenomen.

Als eerste is er een overzicht van het totaal aantal ganzen en zwanen per maand, gevolgd door een overzicht van die aantallen per deelgebied. Van de overige wintervogels is er alleen een overzicht van de totalen per maand. Dit omdat een gedetailleerd overzicht te veel plaats in beslag zou nemen in “In Vogelvlucht”. Ook de gegevens van

Tiengemeten zijn door mij vastgelegd en worden hierbij gepresenteerd.

Vorig seizoen hadden we, na vele jaren met zachte winters, er weer eens één met vorst.. Afgelopen seizoen was de vorstperiode aanmerkelijk langer en viel er ook nog flink sneeuw. Al vlug na de telling van december begon het te vriezen en al snel viel er ook sneeuw. Na enige dagen dooi, kort na de Kerst, zette de vorst opnieuw in en viel er ook weer sneeuw. Vanaf half januari wisselde dooi en vorst (26 – 27 januari ‘s nachts -10°C) elkaar af en half februari was de vorst vrijwel voorbij. De 1^e week van maart leverde echter nog wat nachten met vorst op. De daarna lang aanhoudende kou resulteerde wel in b.v. een zeer laag aantal van de Grutto, Tureluur, Scholekster en Kluut in de telling van maart.

In totaal werden 125 soorten, inclusief escapes, geteld (**bijlagen C-D-E**).

Kleine zwanen werden dit jaar weer eens met wat grotere aantallen gezien. Dit vooral in een plas dras gebiedje aan de westzijde van de ABH, maar ook enkele in de polder Nieuw Bonaventura (hoek Boendersweg / 2^e Kruisweg). Op die plek was eind december / begin januari ook een groepje Wilde zwanen te vinden, dit samen met een flinke groep Knobbelzwanen. Tijdens de tellingen werden ook Wilde zwanen gezien: in december 12 ex. in de ABH, in januari 8 ex. in de polder Nieuweland en in februari 7 ex. in de Eendragtspolder.

Kolganzen(boven) en Wilde Zwanen (Gert Huijzers)

Ook Toendrarietganzen waren met grotere aantallen aanwezig als voorbije jaren. In december werden 83 ex. geteld op de Korendijkse slikken, in januari waren er dat 39 ex. en in de polder Nieuw Beijerland 150 ex. De Dwergganzen hadden dit jaar ca 35 jongen weten groot te brengen. Omdat de families door het gehele bekende gebied verspreid zaten was een juiste telling van de aantallen zeer lastig of vrijwel ondoenbaar. Buiten de tellingen om werden in het Oudeland van Strijen maximaal 75 ex. gevonden. Op de Korendijkse slikken waren er dat, voor zover mij bekend, 10 ex. Op die locatie werden in maart nog 6 ex. geteld. Van de Roodhalsgans werd tijdens de tellingen slechts 1 ex. gezien: in december in het Oudeland van Strijen.

In januari werd op 3 plaatsen een Roerdomp gezien n.l. in Hoekse Waard west, Hoekse Waard oost en langs de Oude Maas. In oktober werd het maximum aantal Grote zilverreigers, excl. Tiengemeten, geteld n.l. 27 ex. In januari verbleef er een Krooneend langs de Oude Maas. Meerdere malen werd een Buffelkop gezien, 3 maal was dat in de plas bij het Hoofd van Benthuizen bij Puttershoek en 1 maal langs de Oude Maas. Meestal betrof het een vrouwtje en die had een gele ring om de poot en was dus zeker een escape. Een enkele maal is ook een mannetje gezien en het is niet uit te sluiten dat dit de vogel uit Barendrecht zou kunnen zijn. Ook Zearenden waren weer aanwezig dit winterseizoen. In oktober werd 1 ex. gemeld op de Korendijkse slikken. In november en december 2 ex. en in februari 1 ex. op de ABH. Zoals reeds bekend door het onderzoek waren Patrijzen moeilijk te vinden. In oktober werden 9 ex. gezien in de polders Hoekse Waard west en langs het Spui. In januari waren dat 7 ex., ook weer in de polders Hoekse Waard west en op de Korendijkse slikken. In het Oudeland van Strijen werd op 29 oktober een Steppevorkstaartplevier gevonden. Die vogel bleef met zekerheid aanwezig tot 20 november en werd ook in het telweekend waargenomen. In december werd langs de Oude Maas een Bokje en een Houtsnip gezien. Na de vorstperiode van vorige winter waren waarnemingen van IJsvogels al verminderd. Na het invallen van de vorst eind december werd er dat niet beter op. In januari werd nog 1 ex. langs de Oude Maas gevonden en in februari 1 ex. en in maart 2 ex. in de polder Nieuw Bonaventura noord.

De Veldleeuwerik was afgelopen seizoen op bepaalde plaatsen royaal aanwezig. In het Oudeland van Strijen waren in de maand november, verspreid over het gebied, flink wat ex. te zien. Een mooie groep was te vinden in de polder Nieuw Bonaventura op de plaats waar ook de zwanen tijdelijk te zien waren. Regelmatig zaten ze ook op een perceel iets noordelijker. In januari telden we daar ca 130 ex. en in februari zelfs 230 ex. Deze aantallen zijn met de tellingen meegenomen. Waterpiepers waren vooral te zien langs de Oude Maas, maar ook op andere plaatsen werden wel enkele ex. genoteerd. De Grote gele kwikstaart werd schaars op diverse locaties op ons eiland gevonden. In oktober werd in het Oudeland van Strijen nog een Zwarte roodstaart gezien. Ook de Roodborsttapuit was een overwinteraar: in november 2 ex. en in december 1 ex. in de polder Nieuw Bonaventura noord en in februari 1 ex. in het Oudeland van Strijen. Wij waren op 31 januari in het Groot Koninkrijk getuige van een flinke trek van Kramsvogels. Foeragerend langs de dijken en overvliegend telden we in enkele uren bijna 900 ex. Tijdens de tellingen werden zulke aantallen niet gevonden, ze zullen dus verder getrokken zijn. Ook de Cettis' zanger liet zich deze winter nog enkele malen horen: in november 1 ex. op de Korendijkse slikken en 1 ex. in de APL. Op laatstgenoemde plek werd ook in maart 1 ex. gehoord. Een Vuurgoudhaan werd in januari gevonden in de wijk Schuilingen, 's Gravendeel en in februari in het Groot Koninkrijk langs de Oude Maas. De Baardman werd in november en in december gevonden, beide malen 9 ex. op de Korendijkse slikken / Tiendgorzen en 2 ex. in het Groot Koninkrijk. Op de Korendijkse slikken werd ook dit seizoen, in december, weer een Klapekster waargenomen. De vogel werd daarna niet meer gezien en is dus zeer waarschijnlijk doorgetrokken. In de polder Klein Piershil werd in maart een Roek genoteerd.

Alle gegevens zijn op Excel-files, per deelgebied en zelfs per poldernummer, terug te vinden. Het totaal van al deze files is 1,1 MB. Op verzoek kan, in overleg, 1 of meerdere files doorgemailed worden voor b.v. gegevens uit je eigen gebied(en).

Alle tellers weer bedankt en hopelijk tot volgend seizoen.

De moerassen van Irak

Gerard Ouweneel

Het is niet uitsluitend miserabel nieuws dat Irak heeft te bieden. Richard Porter vatte in een rapport samen hetgeen sinds de val van het regiem van Saddam Hussein via internationale hulpprogramma's kon worden bereikt voor de befaamde Moerassen van Mesopotamie waarin, naar men veronderstelt, de oud testamentische Hof van Eden lag. Deze moerassen bevatten 28 van Iraks belangrijke vogelgebieden. Het vorige regiem legde bijna 90% van die moerassen droog waardoor, als gevolg van de reductie van de visvangst, het wegvallen van oogsten en politieke pressie, het overgrote deel van de bevolking zich genoodzaakt zag hun woonplaatsen de rug toe te keren. De hulpprogramma's hebben als doel te helpen om de ecologische en sociaal-culturele waarden van de moerassen te restaureren. Het ziet er naar uit dat daarbij successen zijn geboekt. Want inmiddels kreeg het water weer toegang tot 40% van de wetlands en zijn de z.g. 'Moeras-arabieren' aan het terugkeren.

De uiteindelijk in de Perzische Golf uitmondende Eufraat en Tigris leveren het water aan voor de bewuste moerassen. Het gaat om het grootste wetland van het Midden-Oosten, dat van vitaal belang is voor miljoenen watervogels als doortrek- en overwinteringsgebied. BirdLife vlast erop dat er nog Dunbekwulpen kunnen overwinteren en bovendien herbergt het oorspronkelijk 9000 vierkante kilometer metende moerasgebied drie endemen/bijna-endemen, te weten de Basrakarekiet, Iraakse Babbelaar en de Zijdestaart. Van die oorspronkelijke omvang resteerde in 2003, het jaar waarin de restauratie aanving, slechts 759 vierkante kilometer.

Ondanks alle malheur in het land kwam het tot oprichting van een nongouvernementele natuurbeschermingsorganisatie, die de naam kreeg Nature Iraq. Onder leiding van Richard Porter trainde BirdLife biologen, die de taak op zich namen te onderzoeken hoe het er in de moerassen van Mesopotamie voorstond. Met financiële steun uit Canada vonden die trainingen plaats in Syrie en Jordanie. Twintig personen namen deel. Sinds 2005 hadden zes onderzoeken plaats in de moerassen van Zuid-Irak, drie 's zomers en drie 's winters. Het verbaast niet dat de onderzoekers onder andere omstandigheden bezig waren, dan wij gewend zijn langs de telroutes in onze natie. Maar wel succes! Ruim 160 vogelsoorten waren vast te stellen, waaronder Witkopeend, Marmereend, Witoogeend, Bastaardarend, Keizerarend en ook Grutto, een soort die thans door BirdLife wordt beschouwd als 'bijna-bedreigd', een rangschikking waaraan de gang van zaken in Nederland niet vreemd zal zijn. Moedgevend waren ook de behoorlijke populaties Basrakarekieten en de broedkolonies Dwergaalscholvers en verschillende soorten reigers.

Er gebeurde meer. Nature Iraq en BirdLife kwamen tot de uitgave van een 'Field Guide to the Birds of Iraq' in het Arabisch, waarin de 387 in Irak waargenomen vogelsoorten worden behandeld. Het is de eerste veldgids die in eigen taal verschijnt ten behoeve van Arabisch sprekende naties. Tekst en illustraties zijn afkomstig van het bekende 'Birds of the Middle East', van welk boek onlangs een nieuwe en bijgewerkte druk verscheen en waarvan Richard Porter coauteur is. Op stapel staat nog een vogelboek speciaal voor de jeugd, dat zal worden uitgebracht zowel in het Arabisch als in het Koerdisch. Daarbij blijft het niet.

In een recente aflevering van BirdScope, het tijdschrift van 'The Cornell Lab of Ornithology', doet een in Irak gelegeerde Amerikaanse militair onder de titel 'Birding Babylon' verslag van zijn (ornithologische) belevenissen in het land. Onwillekeurig moest ik even denken aan het alleszins lezenswaardige boek 'The Bird Collectors', welk boek laat zien hoezeer buiten eigen landsgrenzen opererende militairen bijdroegen aan de ornithologische kennis van streken waarin ze in de weer waren... maar dat was wel hoofdzakelijk in de negentiende eeuw. Die vogelervaringen verschenen ook in boekvorm. Titel: 'Birding Babylon: A Soldier's Journal from Iraq'.

Zie ook <http://iraqfauna.wikispaces.com/>

Verschenen: Vogelvrij en 70 andere vlerkenstreken

Martin Benard

Of het nu ‘Het Vogeljaar’, ‘Sterna’, ‘De Takkeling’, onze eigen ‘In Vogelvlucht’ of een ander blad is, telkens wanneer er een vogelblad door de bus glijdt, blader ik als eerste naar een belevenis uit het veld, beschreven door onze eigen BV-er (Bekende Vogelaar) Gerard Ouweneel. Heerlijke stukjes leesvoer voor een ontspannen moment, wat vaak eindigt met een glimlach of een aangewakkerd verlangen weer naar buiten te gaan. Die belangrijke tellingen komen later wel, evenals die interessante onderzoeken. Eerst en vooral het plezier van het vogelen en de vrijheid van buiten zijn even proeven. Liefhebbers van deze stukjes worden getraakteerd op een tweede bundeling van avonturen van Gerard met vogels en vogelaars. Na ‘Vlerkenstreken’ in 2003 verscheen dit jaar ‘Vogelvrij’.

Heimwee en weemoed, dat zijn de woorden die blijven hangen na het lezen van de meeste stukjes, al zijn niet alle columns onder deze noemers te vatten. Vaak proeft de lezer bij de schrijver het verlangen terug te keren naar de plekken waar hij eens vertoefde. Al in zijn vroege jeugd had Gerard niet genoeg aan de vogels uit de directe omgeving. Nee, het mooiste ligt achter de horizon. Die horizon lag eerst voorbij de grenzen van het eiland IJsselmonde, waar gebieden wenkten als Het Haringvliet, de Biesbosch, onze Hoeksche Waard en De Beer. Vooral dit laatste gebied is volgens mij fotografisch geprojecteerd in het geheugen van Gerard, zodanig dat een gebied met dergelijke allure op het wereldrond haast niet (meer) te vinden is. Ik weet het niet, De Beer was verleden tijd voordat ik er was. Naarmate de leeftijd vorderde, reikte ook Gerards horizon steeds verder. Het verlangen te zien wat ‘achter de horizon’ te bewonderen viel, maakte van hem een wereldreiziger. Er zijn thans weinig plekken meer te vinden op de wereldbol waar Gerard niet zijn voetsporen heeft achtergelaten. Al zal hij vast nog wel een rijtje weten te noemen waar hij nog niet aan toegekomen is. Toen ik ooit eens opmerkte dat het welhaast ongelooflijk en niet te evenaren is wat hij allemaal heeft meegemaakt, vertrouwde hij mij toe: “Ach joh, ik was voor mijn 40e ook nog nooit buiten Europa geweest”. Gelukkig voor ons bewaart hij al die belevenissen niet alleen voor eigen mijmeringen, maar maakt hij ieder die het wil deelgenoot van geweldige belevenissen in al die gebieden met vogels en vogelaars. Prachtige beschrijvingen van voor ons bekende soorten worden afgewisseld met zoektochten naar niet meer bestaande soorten in landen met ‘foute’ overheden. Ontberingen, plezier, kritiek, aanbevelingen, het zit allemaal in de verhalen verwerkt. Her en der doorspekt met zelfspot en relativering. Verlangens naar het Nederland van minimaal een halve eeuw geleden, gevolgd door verlangens de dapperste trekvogels te volgen op hun eigen wereldreizen. Een afwisseling die recht doet aan Gerards eigen levensreis. Op de cover noemt Gerard zichzelf een ‘rusteloos genietter van vogels’. Daarbij komt onwillekeurig het beeld naar voren van een trekvogel, op reis van de ene fijne plek naar de volgende, zich daarbij telkens tegoed doend aan het lekkers wat ter plaatse te vinden is, alvorens verder te trekken. Voor Gerard staat dat ‘lekkers’ voor een mix van vogels, het bij voorkeur weidse landschap en gelijkgestemden om hem heen. Die mix komt samen in ‘Vogelvrij’.

Voor ons Hoeksche Waarders is het boek eigenlijk een ‘must’. Simpelweg omdat wij het voorrecht hebben in Gerards omgeving te wonen, waardoor er extra veel herkenning is. In veel van de stukjes komen voor ons heel bekende gebieden voor en met enige regelmaat passeren leden van onze vogelwerkgroep de revue. Naast de verslagleggingen van de vogelfeiten in diverse vogeltijdschriften, zijn stukjes als die van Gerard waardevol als beeld van de vogelaarswereld vanaf de vijftiger jaren van de vorige eeuw. ‘Genoeg geprezen’, hoor ik u denken, ‘je weet natuurlijk dat Gerard dit stukje ook leest’. Dat is waar, maar ik ben dan ook een echte fan van dit genre vogelverhalen.

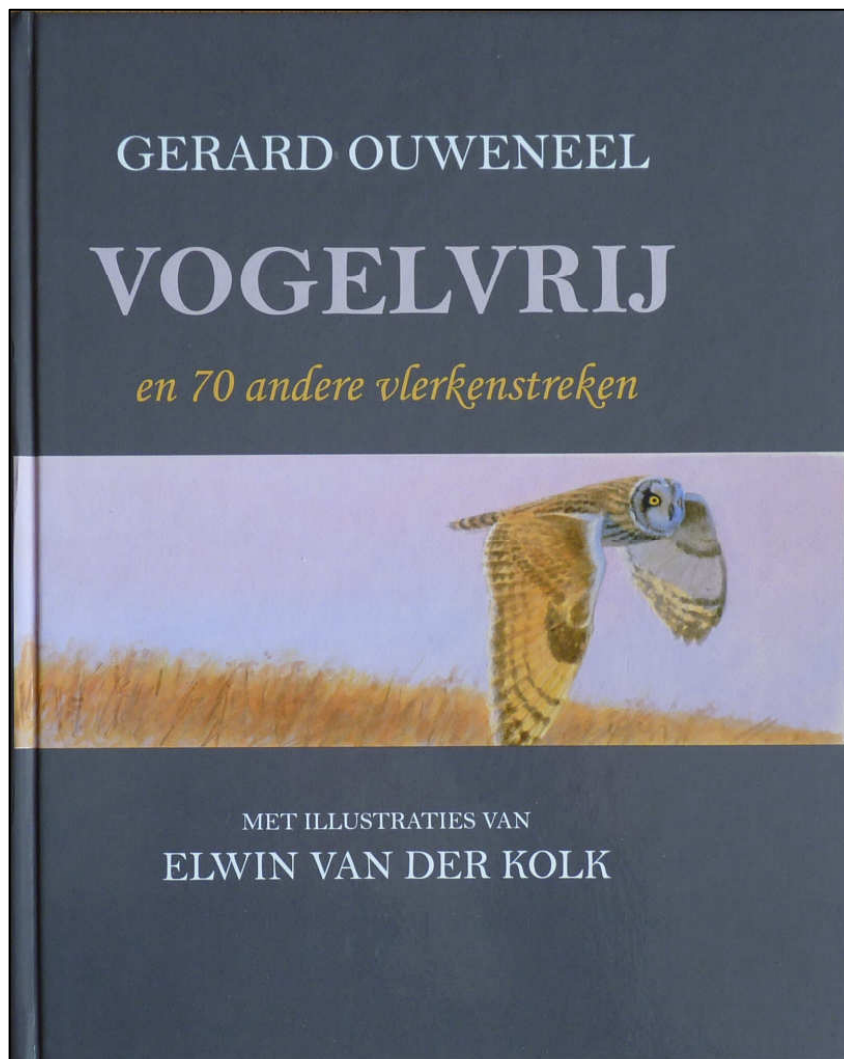
Niet onvermeld mag blijven dat het boek ‘Vogelvrij’ is voorzien van schitterende illustraties van Elwin van der Kolk. Hij mag zich inmiddels één van de bekendste vogeltekenaars van Nederland noemen. En ja, ook van hem ben ik een grote fan. Nog heb ik spijt niet dat doek van die Steenuil in dat stalraam te hebben gekocht, toen ik daarvoor de gelegenheid had. Er hing een behoorlijk prijskaartje aan en dan wil je niet overhaast beslissen. Helaas, de prijzen zijn alleen maar verder gestegen, misschien wel verdubbeld. In dit mededelingenblad zagen we al eerder dat Elwin voorzitter Janus had vereeuwigd. Nu is ook Gerard in zijn eigen ‘Vogelvrij’ geportretteerd. Peinzend en starend in de verte

naar een volmaakte vereenvoudiging van zijn favoriete landschap: een landschap met een verre horizon. Bij een stukje over hoe Voorne Putten er in 1954 uitzag. Natuurlijk eindigend bij De Beer. Toevallig? Vast niet! Een meer dan treffend portret. Een groot compliment aan de kunstenaar, die het regelmatig in het boek terugkerende sfeerbeeld van de schrijver weet te vangen in deze plaat.

Proficiat, Gerard, met deze fraaie uitgave. Ik heb er van genoten en zal dat nog regelmatig doen. Het is met schroom dat ik dit stukje voor mijn rekening nam, je begrijpt vast wel wat ik bedoel. Dat er nog maar vele vogelreizen en – belevenissen mogen volgen. Wij lezen vanzelf wel wat je hebt meegemaakt.

Met toestemming van Gerard is onder de rubriek ‘gevleugelde herinneringen’ in deze uitgave van In Vogelvlucht één van de verhalen uit het boek opgenomen, getiteld ‘Erwtensoep’.

Toughest challenge, Big Day Hoeksche Waard 10 mei 2010

Menno Korbijn

Om half vijf aangekomen op het industrieterrein van s'Gravendeel waar als eenmaal het geluid van een wegrijdende vrachtwagen wegvalt blijkt dat mijn plannetje werkt, een Zwarte Roodstaart zit in het donker nog uit volle borst te zingen. Snel naar het Groot Koninkrijk nu waar het rond een uur of vijf net licht begint te worden. Hier zit prachtig een Bosuil en dit jaar lukt het om op resolute wijze korte metten te maken met Baardmannetjes en andere rietbewoners. Twee Purperreigers laten zich uitvoerig zien en gaan gezamenlijk fourageren in een slootje. De voering hoeft nog niet uit mijn winterjas merk ik als ik door het gras loop want het ijs blijft aan mijn laarzen zitten. Bij het teruglopen naar de auto mooi een Sperwer overvliegend, toch een soort die je op zo'n dag vaak misloopt.

In Polder Bonaventura maar eens kritisch een aantal Electriciteitsmasten afgezocht wat uiteindelijk een Boomvalk oplevert en rond kwart over zeven sta ik in Strijensas waar bij de lichtopstand een Nachtegaal te horen is. Helaas lukt het dit jaar niet om hier de Zomertortel eruit te fileren. Bij het snel afzoeken van de APL in ieder geval wel Zwartkopmeeuwen op het eilandje plus 3 Regenwulpen als bonussoort. Tijdens het rondje Esseplaat eigenlijk alles waar ik op hoop, alleen zie ik op de plek waar vorig jaar Appelvinken zaten nu een Boompieper. Het blijft geen feest natuurlijk. Meevallers zijn hier ook nog 2 Grote Zilverreigers waarvan er een nog een tijdje bovenin een wilg gaat zitten Bosrietzangers zijn door het kille weer niet erg actief en pas bij het verlaten van de Esseplaat hoor ik de eerste.

Het Veerbos sla ik onderweg naar Tiengemeten bewust over omdat de Wielewalen hier al een paar jaar verstek laten gaan, achteraf jammer want dit jaar zaten ze er wel.

Eenmaal op Tiengemeten kom ik al snel Bart Huijzers tegen die zojuist aan de westkant van het eiland een Gestreepte Strandloper heeft gezien en daar zat het zowiezo propvol met andere steltlopers ook. "Het Borst van" is een typisch Hoekse Waardse uitdrukking waarmee in het algemeen grote aantallen mee bedoeld worden en die zeker van toepassing was op de enorme aantallen Gierzwaluwen die op die dag rondom de vliedberg vlogen.

Vanaf de vliedberg zien we Geoorde Fuut, Dwergmeeuw, Kleine en Grote Zilverreiger, Krooneend en Zwarte Stern. Onderweg naar de westkant bij de vervallen aardappelbewaarplaats die ondertussen in gebruik blijkt te zijn als hangplek voor Schotse Hooglanders een verassing in deze tijd van het jaar, een witgat vliegt uit een plasje.

Eenmaal aan de westkant lukt het ons helaas niet om de Gestreepte Strandloper terug te vinden maar van alle andere steltlopers zitten er extra veel, we noteren diverse groepen Temmincks strandlopers, Zilverplevieren, Krombekken en Bonte Strandlopers plus nog een Steenloper en 2 Wulpen. Dit alles tussen groepen Bontbekplevieren.

Met de pont van 16.00 gaan we terug en hier neem ik afscheid van Bart en loop nog even de Tiendgorzen door waar een paartje Middelste Zaagbek op het Vuile Gat zwemt. Een welkome aanvulling natuurlijk want het grote sprokkelen is na het verlaten van Tiengemeten begonnen. Stilltetjes hoop ik de Ooievaars in Puttershoek nog binnen te slepen maar de nesten zijn leeg, bij Kuipersveer laat de IJsvogel zich mooi zien en ga de laatste troef uitspelen; de Oosters Bekade Gorzen. Helaas is de waterstand nogal hoog zodat hier weinig te zien valt. In de schemering inmiddels lukt het om een Steenuil te zien bij de manege van Raepshille en de allerlaatste soort is de Ransuil waarvan het jachtroepje rondom mijn basiskamp vrijwel iedere avond te horen is.

De teller komt uiteindelijk op 120 soorten en 116 km gereden.

Top 1 gemist: Grote Lijster, deze soort leek er een soort boosaardig genoeg in te scheppen om net na de Big Day eens lekker te gaan zitten zingen in de tuin van de buren.

Totale soortenlijst: zie **bijlage F**.

Het jaar van de Bruine Kiekendief in de Hoeksche Waard

Gerard Ouweneel

Gezien het type habitat waarin de Bruine Kiekendief zich thuis voelt, is aannemelijk dat deze reeds sinds het ontstaan van de Hoeksche Waard (HW) er voorkwam. Over aantallen en locaties is tot circa 1950 nauwelijks iets bekend. Rond 1970, toen als gevolg van de roofvogelcrash voor de gehele natie de Bruine Kiekenpopulatie was teruggelopen tot minder dan 100 paren, was in de HW het aantal koppels te tellen op de vingers van één hand. Nadien volgde herstel, in Europa, nationaal en lokaal. De HW werd weer Bruine Kiekendievenland, een status die de streek qua landschap behoort te zijn. Toen SOVON en Vogelbescherming erop aandrongen in 2010 extra op de Bruine Kiek te letten, nam de vogelwerkgroep zich voor de handen uit de mouwen te steken. Dat gold zeker voor de vogelaars in 'West'. Want die hadden in het SOVON Nieuws gelezen dat in hun streekgedeelte de soort afwezig zou zijn. 'Lariekoek', was hun reactie.

Lebret vertelde mij dat hij rond 1940 tijdens zijn excursies langs de zuidrand van de HW Bruine Kiekendieven het jaar rond nooit miste. Hetzelfde viel te beluisteren van Kersten, opzichter van 's Lands Gors voor de Korendijkse Slikken en van Hage over Tiengemeten. Die voegde er in 1963 aan toe ze het liefst op een schot hagel te onthalen. Bij de 20 excursies die de NJN-Rotterdam tussen 1942 en 1955 naar de Korendijkse Slikken ondernam, was de soort altijd present. Bij een excursie naar dat gebied op 30 mei 1955, zag ik er een man en trouwens ook een man Grauwe Kiekendief, die in die tijd minder bijzonder was dan nu. In de HW broedden in 1970 alleen nog Bruine Kiekendieven op de Korendijksche Slikken en op Tiengemeten, met ieder één paar. Het herstel verliep vlot. In 1977 herbergde de zuidrand van de HW alweer 13 paren. De toename zette door. Na de inventarisaties voor de 'Vogels van de Hoeksche Waard' kwam als resultaat uit de bus 30-35 paren. Ze huisden toen voornamelijk in de rietgorzen langs Haringvliet, Hollandsch Diep en Oude Maas. Binnendijks werd gebroed in het Groote Gat en, in 1997 voor het eerst, in het Oude Land van Strijen (OLS). Naar later bleek zette daarmee een trend in. Parallel aan de komst van de EHS-strook in het OLS, de realisatie van het Plan Argusvlinder in Nieuw Bonaventura en kreekprojecten elders in de streek, slaagde de Bruine Kiekendief erin de HW binnendijks te koloniseren. Alleen al het OLS waren in 2004 negen territoria, met tussen de Molenweg en de Hoekseweg vijf nesten binnen een kilometer. Binnen de vogelwerkgroep was dan ook de verwachting voor het 'Jaar van de Bruine Kiekendief' goed voor de dag te komen.

Methode en resultaten

Het verzoek aan de werkgroepleden was summier, te summier naar bleek. De vraag was de vastgestelde territoria te melden, waar deze zich bevonden en in wat voor type terrein. Tot slot was er de aansporing aan het einde van het broedseizoen per locatie de uitgevlogen jongen te noteren. De mail besloot met een advies gezocht naar nesten te vermijden. Daaraan hebben de leden voldaan. Paul Groeneweg liep op de Korendijkse Slikken op 4 mei toevallig tegen een nest met 6 eieren aan. Voorzover bekend werden maar op één plek de jongen geringd en wel van het nest langs de Dromkreek. Dat nest bevatte volgens melding van een rattenvanger 5 eieren, met later 4 jongen, waarvan uiteindelijk drie een ring kregen. Het betrof alle wijfjes. Hoewel de meldingen vanaf maart tot in augustus binnenkwamen, waren er twee pieken. De eerste was in de periode dat de territoria werden afgebakend en de tweede na het uitvliegen van de jongen. Beide fasen bieden een spektakel, zodat dan het lokaliseren van een territorium niet moeilijk is. Niet alle territoriale manoeuvres leiden overigens tot nesten. Boven de buitenrand van de Westerse Laagjes vertoonden op 8 april 7 Bruine Kieken territoriaal gedrag. Uiteindelijk registreerde Bas de Bruin in dat gebied 2-3 broedparen. Ook kan verwarring ontstaan doordat de territoria dicht op elkaar liggen. In 2004 vond ik in het Oude land van Strijen in het deel van de EHS-strook tussen de Hoekse Weg en de Molenweg binnen een kilometer vijf nesten. Zomer 2010 waren er op dat traject nog twee. Rob ter Horst mailde dat voor wat Het Groote Gat betreft het bepalen van het aantal moeilijker was dan vorige jaren. 'Waren het nu echt 3 paren, of was het 1 paar, plus nog een mannetje dat 2 wijfjes onderhield', vroeg ZROb zichzelf af. Van kiekendieven is beschreven dat polygamie ze niet vreemd is en het kan best zijn dat zomer 2010

ook elders in de HW dit fenomeen zich voordeed, in het bijzonder in de Westerse Laagjes in Nieuw-Bonaventura.

De conclusie is dat voor de vaststelling van het aantal broedende Bruine Kiekendieven het nog niet zo gek is te wachten tot half-juli, tot het tijdstip dus dat de jongen rondlummelen rond de nestplaatsen. Dat het de jongen daarbij niet altijd voor de wind gaat, ondervond Cees Mesker die langs het Kooidiep in Nieuw-Bonaventura een volgroeid exemplaar nabij de nestplaats dood vond. Schrijver had zichzelf en de collega's van de vogelwerkgroep veel gepuzzel kunnen besparen door direct te vragen de atlasblokken op te geven. De meeste rapporteurs waren zo verstandig direct het bloknummer mee te mailen. Maar toch, het geven van verschillende topografische namen aan dezelfde nestlocatie leidde tot hoofdbrekens, ook al omdat de inventarisatieatlas qua naamgeving van wegen en boerderijen tekortschiet.

Bruine Kiekendief (2x Gert Huijzers)

Discussie

Met tenminste 46 territoria (**bijlage G**) blies de HW in het 'jaar van de Bruine Kiekendief' haar partijtje stevig mee. Ter vergelijking, Schouwen-Duiveland (SD) kwam in 2008 uit op 17 paren en in 2009 op 14. Omdat SD zowel binnen- als buitendijks voor deze soort minder aantrekkelijk broedhabitat voor Bruine Kieken bezit, gaat de vergelijking mank. Goeree-Overflakkee schatte rond 2000 het bestand op 20-24 paren. Tiengemeten even buiten beschouwing gelaten, valt op dat in de HW het binnendijkse bestand qua omvang het buitendijkse heeft overvleugeld. Twijfelloos kon dat gebeuren dankzij de verschillende krekplannen, de komst van EHS-stroken en het natuurvriendelijk maken van oevers. Gelet op hetgeen we in de HW binnendijks op dat gebied nog op stapel zien staan, zijn de vooruitzichten voor de Bruine Kiek rooskleurig. Er zullen nog een vele kilometers nieuwe biotopen beschikbaar komen, habitats dus die voor de soort ook nieuwe voedselgebieden openleggen..

Tiengemeten is een hoofdstuk apart. Afgezien van 28 april toen Rob Burgmans en ik het eiland rondgingen, kwam er geen verdere informatie beschikbaar. Op die 28^e lokaliseerden wij 16 mannetjes en 12 wijfjes, waarna wij het verantwoord achten van 12 territoria uit te gaan. SOVON kwam twee jaar eerder op 14 territoria, een aantal dat ook voor 1997 reeds opgegeven werd. Een paartje huisde in 'Weelde', de overige 'buitendijks', op de Blanke Slikken dus. Teneinde een indruk te krijgen van de broedresultaten, ging ik op 12 augustus weer naar Tiengemeten. Toen kwam ik niet verder dan 1 man en 2 juveniele vogels. Omdat op die datum in de Hoeksche Waard de graanoogst in vol bedrijf was, is aannemelijk dat toen

veel paren hun jongen naar de lucratieve stoppelakkers geloodst.

Hoe snel de kolonisatie van een nieuw beschikbaar gekomen habitat verloopt, zagen wij natuurlijk al eerder. Destijds ontplooidde de soort zich in de droogvallende IJsselmeerpolders zich met spectaculaire snelheid. Dat gebeurde ook in het Oude Land van Strijen, na de ontwikkeling van de EHS-strook. Het eerste paartje vestigde er zich in 1997. Zeven jaar later waren het er negen, een aantal dat in 2010 was teruggevallen naar zes. De reductie van vijf naar twee territoria tussen de Hoekse Weg en de Molenweg, heeft wellicht uit te staan met afnemend voedselaanbod. Op de soortkaarten die Mark Hoekstein presenteert aan de hand van zijn bevindingen in 2004, valt te zien hoe heel wat broedvogels met hun territoria uit de buurt van de EHS-strook blijven. Want hoe dan ook, negen families Bruine Kiekendieven hebben wel een impact op de omvang van het prooiaanbod. Mits een qua structuur en situering gunstige broedlocatie geen verontrusting heeft te duchten, kan zo'n plek ieder jaar opnieuw worden bezet. Zo liggen er op de Hoogezandsche Gorzen twee locaties waar sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw zich onafgebroken een paartje vestigde.

Tot slot, met in 2010 inclusief Tiengemetten een broedbestand van 29 paren (exclusief 17). Heeft Hoeksche Waard West ten opzichte van SOVON wel wat te reclameren. Want volgens SOVON Nieuws zouden Bruine Kieken daar in de periode 2006-2009 afwezig zijn geweest. Onzin natuurlijk.

Verantwoording

Zonder de inzet van de leden van de Hoeksche Waardse Vogelwerkgroep was dit overzicht nooit tot stand gekomen. Toen de oproep eind-maart werd rond gemaaild, waren de Bruine Kieken al volop bezig de piketpaaltjes te slaan voor hun territoria. Aanvankelijk was de response matig. Maar na de tweede oproep eind-juni en toen eenmaal de jongen uitvlogen, waren er dagen bij dat de mailtjes niet aangedragen konden worden. Dank aan de volgende leden die de moeite namen hun gegevens ter beschikking te stellen:

Ron Baggerman, Peter de Barse, Martin Benard, Bas de Bruin, Rob Burgmans, Frank van Gessele, Paul Groeneweg, Rob ter Horst, Dick van Houwelingen, Gert Huijzers, Menno Korbijn, Kees van Leenen, Arie van der Linden, Leen van der Linden, Cees Mesker, Martin Mollet, Lodewijk Ouwens, Ruud Polderman, Bas Pols, Martin Prins, Rob Strucker, Jan Uljee, Janus Verkerk, Marianne van der Waal en Hans Westerlaken. Enkele bijdragen verdienen aparte vermelding. Rob Burgmans maakte een dag vrij om samen Tiengemetten 'te doen'. Ruud Polderman en Frank van Gessele waren zo vriendelijk steeds te reageren op vragen hoe het nu precies met de Bruine Kieken zat in het mij redelijk onbekende krekensysteem rond Oud-Beijerland. Veel waardering voor Arie en Leen van der Linden die voor het Plan Argus in Nieuw Bonaventura op de bekende hen eigen grondige wijze de Bruine Kieken óók letterlijk in kaart brachten. Hetzelfde deed Rob ter Horst voor 'Het Grootte Gat'. Dank voor Janus Verkerk om zijn netwerkkenis, om de mails rond te zenden en om bij te springen toen rond 1 augustus de informatiestroom een mini-tsunami dreigde te worden. En tot slot was daar Martin Mollet die zich beschikbaar stelde om een avond alle verzamelde informatie door te nemen.

Literatuur:

Bruggen, J. van. 2010. Kiek uit naar de Kiekendief. SOVON Nieuws 23 nummer 1: 21.

Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij. Haarlem/Utrecht.

Dam, A. van & D. Wilbrink. 2004. Lijst van waargenomen vogelsoorten. In S.J. Breedveld e.a.: Tussen Haringvliet en Grevelingen – Vogels van Goeree-Overflakkee. Middelharnis.

Hoekstein, M. 2004. Broedvogels van het Oude Land van Strijen. Inventarisatierapport i.o.v. Staatsbosbeheer.

Hof, R. van 't. 2009. Bruine Kiekendief op Schouwen-Duiveland. Sterna 54: 28-31.

Lathouwers, R. 1955. Slikken Goudswaard. Rapport.

Luitwieler, M., C.Mesker, R.Strucker & A.Verkerk 1999. Vogels van de Hoeksche Waard. Oud-Beijerland.

*Ouweneel, G.L. 1978. Het voorkomen van de Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* in het Hollandsch Diep-Haringvlietgebied. *Limosa* 51: 81-87.*

Vergeer, J-W & T. Sluijter. 2008. Broedvogels van Tiengemetten in 2008. SOVON-inventarisatierapport 2008/22. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Broedvogeltelling Klein Profijt, De Staart en Natte Staart in Oud-Beijerland

Ruud Polderman

Op verzoek van het Hoekschevaards Landschap heeft de Vogelwerkgroep, afdeling west, in het voorjaar van 2010 een broedvogelinventarisatie gedaan van een drietal gebieden in beheer bij het HWL, gelegen ten noorden van Oud-Beijerland.

Het gaat om de gebieden Klein Profijt (rondom het bezoekerscentrum), De Staart en De Natte Staart (een klein zoetwater getijdegebiedje).

De gebieden zijn gelegen in de atlasblokken 37-56-34 en 37-56-35.

Het veld werk werd uitgevoerd door Joop van de Berg, Gerard Nelemans en Ruud Polderman.

Alle deelgebieden werden minimaal 8 maal bezocht in de periode maart t/m juni 2010.

De bezoeken vonden zesmaal in de vroege ochtend plaats en tweemaal in de avond.

Buiten deze bezoeken bezocht Joop regelmatig de deelgebieden.

Er is geïnventariseerd volgens de stippenmethode.

Klein Profijt is sinds 1995 het Natuurbezoekerscentrum van vereniging Hoekschevaards Landschap (HWL).

Rondom het gebouw met terras aan de rivier de Oude Maas ligt een tuin met vijver en flink wat struweel en riet langs de waterkant. Ook verschillende (oude) hoge bomen maken deel uit van de omgeving van Klein Profijt, waaronder een oude Italiaanse populier. Door de variatie in het gebied en de dichte begroeiing met bomen en struiken vinden we veel "bosvogels" rondom Klein Profijt.

Totaal zijn 17 vogelsoorten aangetroffen, met 37 broedparen.

De Bosuilenkast werd dit voorjaar gekraakt door kauwtjes, waarbij het vermoedelijk niet tot broeden is gekomen. Kauwtjes zitten nog wel in de schoorsteen van Klein Profijt.

Vermeldenswaard is nog het broedgeval van een Spotvogel links van de ingang naar Klein Profijt.

De Staart was een buitendijks grasland tot het in de beginjaren zeventig werd opgespoten met (verontreinigd) havenslib. Op deze ca 4 meter dikke laag is 70 cm schone teelaarde aangebracht. Na agrarisch gebruik is De Staart in 2003 aangekocht door de Gemeente Oud-Beijerland en in beheer gegeven aan het HWL. Het gebied is ca 24 ha groot en werd in januari 2004 geopend. In juli 2004 werd een 3,60 m hoge uitkijktoren geplaatst.

Het publiek heeft vrij toegang en er mag overal worden gestruind.

Op De Staart grazen Schotse Hooglanders om het gebied een half open parkachtig landschap te geven.

De vlier komt al veel voor op De Staart en wordt door de Schotse Hooglanders in de winter flink aangevreten. Tegen de verdrukking in groeien op De Staart inmiddels aardig wat bomen en struiken. In 2009 zijn er 1465 geteld verdeeld over 2 soorten, zoals, Vlier, Kornoelje, Sleedoorn, Meidoorn en Lijsterbes.

Ook de variatie in kruidachtige planten neemt gaande weg toe.

Gunstige ontwikkelingen voor de diversiteit. Ontwikkelingen in de vogelstand houdt gelijke tred met de ontwikkelingen van de begroeiing op De Staart. Met een periodieke broedvogeltelling is deze ontwikkeling te volgen.

In mei 2009 is er een wandelroute aangelegd, die door maaien wordt vrijgehouden.

Hoewel in het gebied honden zijn toegestaan, mits aangelijnd, hebben we bij onze tellingen en andere bezoeken geconstateerd dat dit veelal niet gebeurt. De loslopende honden geven veel verstoring in het gebied, zeker in de broedtijd.

Totaal zijn 21 soorten aangetroffen met 74 broedparen.

Regelmatig bij onze tellingen is ook een Koekoek gehoord. Het is zeker niet ondenkbaar dat er een broedgeval van een Koekoek heeft plaatsgevonden in een nest van een Grasmus of Bosrietzanger, waarvan veel broedgevallen geconstateerd zijn.

De biotoop is inmiddels zo veranderd en de recreatiedruk (met honden) zo hoog dat Patrijs en Kwartel er niet meer broeden.

Langs de rand van het Zalmpad, waar de vegetatie laag is broedden in 2005 nog 11 Graspiepers. Om bovenstaande reden is geen broedgeval meer geconstateerd.

Bij de tellingen zijn meerdere keren Grauwe Ganzen en Nijlganzen aangetroffen langs het Spui. Een broedgeval kon niet geconstateerd worden, hoewel wel Nijlganzen en Grauwe Ganzen met jongen in

de nabijheid op het Spui gezien zijn. Deze kunnen echter ook gebroed hebben in de gebieden aan de overkant van het Spui of Oude Maas.

Opvallend is ook dat bij al onze tellingen geen Graspieper is gezien en gehoord.

Mogelijk heeft dit ook te maken met het feit dat deze graag broeden in open grasland, te vinden langs het hek langs het Zalmpad op de Bosschendijk en dat dit juist het deel is waar veel hondenliefhebbers lopen en hun hond los laten lopen.

In 2005 heeft Frank van Gessele een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in de gehele noordrand van de Gemeente Oud-Beijerland. Voor De Staart zijn deze gegevens te vergelijken met de thans bevonden aantallen en dit is als aparte telling in dit rapport opgenomen. Zie de bijlage, tabel 2.

Het buitendijkse gedeelte van De Staart wordt De Natte Staart genoemd. Tot 1999 was dit ca 3,5 ha grote gebied nog in gebruik als agrarisch gebied. In het kader van het Ecologisch Herstel Rijn-Maasmonding werd het gebied ingericht als zoetwatergetijdegebied met een eilandje van ca 1 ha. Er werd een geul gegraven welke in open verbinding staat met het Spui. De sterk wisselende waterstand in het Spui geeft een hele bijzondere dimensie aan dit gebied, waarbij de noordelijke flauw aflopende oever regelmatig droog kom te vallen. Waterstandschommelingen van 1 tot 1,5 meter zijn geen uitzondering. Er staan inmiddels al flinke bomen op het centrale deel van het eilandje en is vrijwel dichtgegroeid met struiken en riet.

De Noordse Woelmuis komt er voor en is een zeer bijzondere ondersoort met een hoge beschermde status, waardoor De Natte Staart zeer bijzonder is.

Ook zijn er al beversporen gevonden. Bij een van onze tellingen was er een wilgenstammetje aangespoeld met duidelijke afdrukken van bevertanden.

Totaal zijn 13 soorten aangetroffen met 18 broedparen.

De Fuut heeft meerdere keren een broedpoging gedaan, maar door de sterk wisselende waterstand, waarbij het nest op het droge kwam te liggen, hebben we geen succesvolle broedpoging kunnen vaststellen.

In de getelde gebieden werden in totaal 32 soorten broedvogels aangetroffen met in totaal 129 territoria (zie de **bijlage H**, tabel 1).

Het vermoedelijke broedgeval van de Koekoek is een vogel van de Rode Lijst en staat als kwetsbare soort te boek. Twee staan als gevoelige soorten bekend, te weten de Spotvogel en de Kneu. De Staart bleek het meest soortenrijk, 21 soorten.

Regelmatig worden ook Buizerds, Sperwers en Kiekendieven bij De Staart gezien.

Soms overvliegend, maar ook jagend boven De Staart. Broedgevallen zijn echter niet geconstateerd.

Hoewel niet in het telgebied is nog wel vermeldenswaard dat het eerste broedgeval van de Nachtegaal in Oud-Beijerland is geconstateerd in de noordrand van Oud-Beijerland, in het Spuipark in bosschages rond de manege, een kwetsbare soort van de Rode Lijst.

Kramsvogel en rietgors

Hans Westerlaken

Dat een strengere winter leuke waarnemingen kan opleveren, bleek al snel na het begin van de vorstperiode in december 2009. Houtsnippen, wilde zwanen, roerdompen, zeearenden, blauwe kiekendieven en opmerkelijk goed overlevende grote zilverreigers werden volop gemeld. Hoewel ik aan de rand van een woonwijk woon, was ik toch verrast door de aanwezigheid van maximaal zeven rietgorzen, die in mijn tuin foerageerden.

Opvallend was de invasie van kramsvogels voorafgaand aan de vorstperiode van eind januari. In den lande werden tienduizenden exemplaren waargenomen en in de Hoeksche Waard bleken er ook duizenden te zitten.

Een exemplaar daarvan had onze wijk uitgekozen om aan de kost te komen. Al snel bleek, dat deze onder handen was genomen door een kat en daarom een gemakkelijke voedselbron zag in de neergelegde appels. Een buur(t)kat, niet die van de ijsvogels overigens, wist het toch enigszins verzwakte exemplaar te grazen te nemen. Een snelle actie van Caroline zorgde ervoor, dat de vogel een tweede aanval overleefde en nu behalve zijn rechterflank ook op de bovenrug behoorlijk kale stukken vertoonde. Gezien de vrieskou en de neerslag gaf ik de vogel weinig kans op overleving, zelfs als de verwondingen beperkt waren gebleven. De kramsvogel moet instinctief aangevoeld hebben, dat zijn enige kans op overleving toch in zeer hoog tempo veel eten was. De neergelegde appels, in een nu Fort Knox-achtige tuin, verdwenen dan ook als sneeuw voor de zon en zowaar begonnen zich na ongeveer een week de eerste nieuwe veren te ontwikkelen. Ook kon tijdens dit verblijf de rui van de rietgorzen mooi waargenomen worden; op zich een buitenkans, want in het veld zou dat een hele klus zijn. Zo zat er ook een eerstejaars mannetje tussen met een gedeeltelijke zwarte kop en een bef die wel aanwezig was, maar niet al bijna doorgeruid als bij de adulte mannen.

Op 19 maart was de kramsvogel bijna weer geheel in optimale verenconditie op enkele veren bij de kop na, die voor overleving blijkbaar niet het belangrijkste geacht werden. Op die dag kwam een groep van circa twintig kramsvogels neerstrijken in een nabije boom en ik verwachtte en hoopte misschien ook wel, dat de krams mee zou gaan richting noord. Hij dacht er echter anders over en bleef nog.

Dwergganzen in de Hoeksche Waard in winter 2009-2010

Gerard Ouweneel

Op het tijdstip dat de vogelwerkgroep leden deze 'In Vogelvlucht' kunnen doornemen, zijn de eerste Dwergganzen van winter 2010-2011 al binnen de landsgrenzen. En mogelijk ook al in de Hoeksche Waard, dat nog steeds het belangrijkste winterkwartier is voor de vogels van het Zweedse herintroductieproject. Voor de afgelopen winter waren de verwachtingen hoog gespannen. Bosse Fagerstrom van het Zweedse projectteam had op 2 september 2009 gemaild dat zich op de nazomerverzamelaarsplaats bij Hudiksvall in Midden-Zweden niet minder dan 34 eerstejaarsvogels waren komen opdagen, vogels uit 12 broedsels (4 paren met ieder 4 jongen, 5 met 3 en 3 paren met ieder één jong). Later zouden in Nederland 36 jongen worden vastgesteld. Niet eerder tijdens het nu bijna 30 jaar lopende project hadden de Dwergganzen zo'n goed broedseizoen achter de rug. Degenen die in Nederland het reilen en zeilen van de Dwergganzen volgen, vlasten dan ook op de komst van ver over de 100 individuen. Het pakte wat anders uit. Op 7 oktober 2009 ontdekte Eddie Douma 23 vogels bij Anjum en de gebroeders van der Linden (who else?) 22 in het Oude Land van Strijen. Dus als de laatste jaren meer het geval was, leek het er wederom op dat een contingent Dwergganzen bij aankomst in Nederland Anjum overgeslagen had en direct was doorgekomen naar het Oude Land. Er volgde een verdere aantelopbouw tot tenminste 75 exemplaren op 6 december. 'Maar', mailde Arie toen rond, 'het zijn er waarschijnlijk meer'. Daarmee bracht hij treffend tot uitdrukking hoe (nog) moeilijk(er) het de laatste seizoenen werd tot een nauwkeurige en betrouwbare vaststelling te komen van het aantal in het Oude Land verblijvende Dwergganzen. Nog afgezien van hun voorkeur om te 'greppelen', houden de vogels zich nog slechts zelden in één groep op. Ze splitsen zich op in (familie?) groepjes die zich verspreiden over een grote oppervlakte, de afgelopen winter óók vaak ten westen van de Vlaamse Weg. Verreweg de meeste waarnemers volstaan met de registratie van één zo'n groepje, zodat de soort dan is 'gescoord'. Om vast te stellen hoeveel er werkelijk zijn, is gedragskennis, geduld en uithoudingsvermogen nodig.

Eén van de in 2010 geringde Dwergganzen. Dit exemplaar (rood S) is een tweede kalenderjaar man en één van de "nieuwe" in de Zweedse populatie, dat wil zeggen een nakomeling van de nieuwe broedpopulatie voortkomende vanuit de uit West Rusland geïmporteerde ganzen. (Emilia Vesterber).

Half-december 2009 viel de winter in, een naar hedendaagse begrippen ongewoon lange en sneeuwrijke winter. Al gauw keerden de meeste ganzen waaronder de Dwergganzen het Oude Land van Strijen de rug toe, een gang van zaken die wij kennen van eerdere lang aanhoudende winterperiodes. De ganzen splitsen zich op in kleinere groepen die zich deels verplaatsen naar dicht bij de slaapplekken gelegen voedselterreinen of verdwijnen verder richting zuidwest. Ook zoeken ze akkers met wintertarwe op, die de ganzen meer proteïne te bieden hebben dan het gras van het reservaatgedeelte van het Oude Land, dat al na een paar nachten vorst er slap en bruin bij hangt. Hier wreekt zich het achter bureau's bedachte beleid van 'ganzenopvanggebieden', dat ervan uitgaat dat ganzen robots zijn, die zich laten dirigeren conform achter dezelfde bureau's bedachte droomsituaties. Vanaf half-december was er weinig zicht meer hoe het de Dwergganzen in dit land verging. De site 'waarneming.nl' meldde incidenteel groepjes in de Alblasserwaard, op Noord-Beveland en Gert Huijzers zag er enkele malen op 's Lands Gors achter Goudswaard. Maar ongetwijfeld zijn er in die maanden in Nederland groepjes Dwergganzen onopgemerkt gebleven. Wel bleven er exemplaren het Oude Land bezoeken, soms zelfs een aanzienlijk contingent zoals op 4 februari toen de 's Gravendeelse broers op 55 exemplaren uitkwamen. Maar op veel data viel er in januari/februari 2010 in het Oude Land geen (Dwerg)gans te bespeuren.

Eerst half-februari, aan het einde van de periode met winterse omstandigheden, kwam er weer zicht op het dwerggansgebeuren. Van het Noord-Hollandse Petten waren op 30 december 39 individuen gemeld. Nadien niet meer, tot vanaf februari daar het aantal opliep naar 92 exemplaren op 11 maart. Dat luchtte op en nam de vrees weg dat niet een onaanzienlijk deel van de populatie in Franse kookpotten was beland, hetgeen midden jaren negentig moet zijn gebeurd.

Nu is het afwachten hoe winter 2010-2011 zal gaan verlopen. Bosse Fagerstrom mailde op 5 juli dat er in Hudiksvall 13 vogels waren gearriveerd om er te ruien. Later werden van de in Hudiksvall ruiende vogels 16 exemplaren gevangen en voorzien van ringen, een rode ring links met daarop in wit een nummercode. Aan de rechterpoot werd een metalen ring bevestigd. Daarbij bleef het niet. Een van die geringde ruiers werd naar Svaipa gebracht en daar losgelaten met 5 dwergganspullen van Russische origine. Bij die gelegenheid werden in Svaipa drie broedsels gezien met in totaal 7 jongen. Dus komende winter vallen in ieder geval weer ringen af te lezen. En wellicht zijn er bovendien ook de eerste projectdwergganzen van Finse origine te melden. De Zweden verbaasden zich er overigens over dat er begin-juli nog geen Dwergganzen waren gemeld van zowel Stigojaure als Suolojaure, twee plekken in de bergen van Lapland waar ze iedere zomer plegen te broeden.

Literatuur:

Linden, A. van der. 2010. Losse waarnemingen uit het Oude Land van Strijen 1 juli 2009 tot 1 juli 2010. Rapport.

Ouweneel, G.L. 2010. Finnen gaan Zweedse methode toepassen om Dwergganzen terug te krijgen. In Vogelvlucht nummer 22 (maart 2010): 34.

Slaterus, R. & V. van der Spek. 2010. Recente meldingen. Dutch Birding 32: 215-225.

Sociale vaardigheidstraining op Tiengemeten

Peter de Barse

Het was tijdens een mooie winterdag aan het einde van een excursie op Tiengemeten. Een dame bleef achter, ging de dijk af het veld in. Ik vroeg de andere deelnemers alvast door te lopen naar de pont. De dame in kwestie kwam met een zieke brandgans de dijk weer op. Ik informeerde voorzichtig wat er aan de hand was. Zij had de gans zien zitten, zag dat het wat mankeerde en had de absolute behoefte om het dier te helpen. Het plan was om de gans mee te nemen en met de auto naar Karel Schot te brengen, waar de gans zeker opgelapt kon worden. Niet gehinderd door enige medische kennis stelde ik de diagnose dat de gans stervende was en dat de beste oplossing was om het dier terug te zetten, zodat de gans in alle rust kon inslapen.

Dat had ik beter niet kunnen zeggen. Wat een barb(a)arse oplossing! Het dier zou en moest worden gered en dat werd benadrukt door tranen die over haar wangen bungelden. Dat had ik weer! Gelukkig is het mode dat je je regelmatig met collega's terugtrekt op de spreekwoordelijke hei (was het maar een hei!) om te trainen in allerlei sociale vaardigheden. Wat had ik geleerd? Luister goed, ga mee met de gevoelens van de ander en probeer vandaar uit naar jouw oplossing toe te werken. Waarlijk eenvoudiger in theorie dan in de praktijk met een zeer geëmotioneerde vrouw tegenover je, maar ik was vastberaden de gans niet mee te laten nemen.

Goed, ik besloot het geleerde toe te passen. Ik ging in op haar gevoelens en vroeg waarom zij op deze wijze acteerde, als was van acteren geheel geen sprake! De dame was altijd begaan met het leed van de dieren. Haar behoorlijk uitgebreide huisdierenarsenaal kwam langs en bleek afkomstig te zijn uit Griekenland, waar zij zich over straatkatten en honden ontfermt. Prima, ik moet dus inspelen op haar gevoel van dierenleed.

Ik vroeg vervolgens goed naar de gans te kijken en of deze situatie voor een in het wild levend dier niet bijzonder stressvol is? Ik kwam langzaam in contact en ze gaf voorzichtig toe dat dit waar zou kunnen zijn, maar..... Ik ging verder in het benoemen van het grote leed dat zij veroorzaakte, met een kans voor haar dit ongedaan te maken! Hoe zou deze gans de overtocht ervaren en de autotocht naar Karel Schot? En wat nu als de gans onderweg de laatste adem zou uitblazen? Hoe zou zij zich dan voelen? Zou het daarom niet veel diervriendelijker zijn om het zieke dier de kans te geven op een natuurlijke wijze te sterven en daarvan kon op de achterbank van de auto toch geen sprake zijn?

Tot mijn geluk gaf ze, weliswaar met twijfels, na een kwartier de gans alsnog aan mij, want aan het geschetste scenario wilde zij niet eens denken. Het zou haar slapeloze nachten bezorgen. Ik adviseerde haar door te lopen en niet meer terug te kijken, zodat ik een mooi plekje voor deze prachtvogel kon uitzoeken, waar het ongetwijfeld deze dag nog zou inslapen. Zo gezegd, zo gedaan en nadat ik haar weer had bijgehaald heb ik nog diverse 'dierenredacties' van haar mogen vernemen.

Bij de pont stond de groep ons op te wachten. Een jonge onbevangen vogelaar die op afstand ons had zien staan riep: 'En Peet, heb je dat beest nog zijn nek omgedraaid?' Daar ga je dan!

Erwtensoep

Gerard Ouweneel

Van Schiermonnikoog tot Westkapelle staan ieder najaar opnieuw de zeetrekwaarnemers langs de kust. Urenlang. Ze installeren zich in hun eentje of hokken samen op een plek die wat luwte biedt, maar altijd met zicht op zee. Immers, het gaat erom deze naar zeevogels af te speuren. Ook varen ze met elkaar een eind de zee op, in een afgehuurde vissersschuit. Want in hun fantasie zijn er voorbij de horizon nog veel meer zeevogels. Soms inderdaad, dikwijls niet. Wat hebben zeevogels dat andere vogelsoorten missen? Wat bezielt de vogelaar om bij weersomstandigheden waaronder ieder zinnig mens het strand mijdt, er juist heen te gaan? Of zich uitgerekend dan in te schepen op een kottertje? Om in de hoop ver weg op zee een glimp van een 'vaaltje' of een 'pijl' te zien, zich daar uren te

vernikkelen. En wat brengt hem ertoe te riskeren dat hij het overgrote deel van de zeereis kotsend over de railing hangt, de zeevogels verwensend en zich stellig voornemend 'dit nooit meer'? De volgende maal zal hij er toch weer bij zijn. Waarom? Mannen hebben iets met de zee en daardoor vogelaars met zeevogels. Maar wat? Is dat gegeven geen 'mer à boire' voor therapeuten? Is dit geen vraagstuk dat rijp is voor een trits wetenschappelijke congressen?

Ter illustratie. Eens ging het vanuit Lauwersoog de zee op. Eind september, met een noord-westenwind met de kracht van vijf of zes. Ideaal voor zeevogels, dat wel. De kapitein was iemand met zo'n uit leer gesneden gezicht. Eerst had hij naar de witgekuifde Waddenzee gekeken en toen zuinigjes naar het groepje vogelaars dat op de kade enthousiast wachtte op inschepping. 'Stelletje landrotten', zag je hem denken. Wij voeren uit. Na een paar honderd meter al de eerste slachtoffers. Jowi de Rovers' Cynthia verdween in het vooronder, waaruit ze niet meer tevoorschijn zou komen. Jowi volstond met nu en dan naar beneden te roepen 'Kom nu eens kijken, joh!' Geen reactie. Een vogelaar wankelde naar de voorplecht en boog het hoofd overboord. Anderen volgden. Meestal te laat. Tot aan de terugkeer in Lauwersoog zouden deze beklagenswaardige lieden niet meer van houding veranderen. Eenmaal het Gat van Schiermonnikoog door en aangekomen op de Noordzee ging het verder mis. Harde wind, witte koppen, zware deining en hevige buien. Allengs werd het rustiger aan dek. Degenen die zeeziekvrij op de been bleven, matigden hun spot om de minder gebenedijde collega's. Immers, ook zij konden voor de bijl gaan... Met de zeevogels was het prima. Van alles rond het schip, waaronder een keilende Grauwe Pijlstormvogel, aangetrokken door de royaal over boord gaande 'chum'. Dat vereist uitleg. 'Chum' staat voor een kwalijk ogende en riekende substantie, aangemaakt uit visresten en olie. Zeevogels komen erop af. Daarom gaat op iedere pelagische tocht, waar ter wereld ook gehouden, het spul met emmers vol mee. Wat een passie voor zeevogels moet degene hebben, die deze kliederboel aanmaakt. En, indien de schipper besluit niet uit te varen omdat het weer te onstuimig is, de ontvangst de chummaker ten deel valt indien hij thuis weerom komt met al zijn volle emmers. Ook dat is gebeurd.

Om het zeereisje luister bij te zetten, had de scheepskok een krachtige erwtensoepe gebonden. Deze werd op een voortreffelijk gekozen moment buiten geserveerd, namelijk op het tijdstip dat de zeevogels hun chum kregen. Door de zware deining en andere narigheden belandden van beide vloeistoffen aanzienlijke hoeveelheden op het dek. Daar vermengden deze stromen zich met de al aanwezige slierten braaksel. Het resultaat was een substantie waaraan ik liever niet terugdenk. Wijlen Jan Wolkers had er ongetwijfeld zeer beeldende beschrijvingen over kunnen maken. Het dek werd spiegelglad en weer staakte een aantal vogelaars het waarnemen. De weinigen die nog op de been waren, schuifelden voort als zombies. Toen ging de steven maar richting Lauwersoog. Een spiegelgladde zee is ook niet alles. Eens ging het de Noordzee op vanuit IJmuiden. Oostenwind en een rimpelloze zee. Een paar uur rondvaren leverde niet veel meer op dan een Gierzwaluw, een Smelleken en een Papegaaiduiker. Die laatste wist ik nog te missen ook. Het aanzienlijke contingent zeevogelaars werd onrustig, ook al omdat ze wisten dat Nederlands eerste Grote Kanoet te zien was aan de Oostvaardersdijk. Daarom terug naar IJmuiden en in de auto's. Drie kwartier later stonden allen och-en-ach te kreunen bij de door Klaas Eigenhuis ontdekte Grote Kanoet.

Dus wees ervan overtuigd dat, zeker tussen augustus en november, de zeevogelaars langs onze kust de wacht houden. Dat weten ze van elkaar. Onlangs had ik mij eind september op Texel geïnstalleerd. Ik zat er nog maar net of het mobieltje meldde zich. Het was Ben. 'Jij zit zeker bij het Westerslag?' Ik kon dat beamen. Ben hernam: 'Ik zit op de Maasvlakte. Al drie Kleine Jagers. En ik denk dat er net drie Morinellen langskwamen...!'

Die Kleine Jagers kon ik wisselen. Die Morinelplevieren helaas niet. Twee uur later weer Ben, nu ongewoon opgewonden: 'Zal ik je eens wat vertellen? Terwijl ik hier op de Maasvlakte naar Jan-van-Genten zat te kijken, ben ik grootvader geworden. Ellen belt net op. Voor mijn zijn Jan-van-Genten voortaan de Ooievaars van de zee!'

Verslag voorjaarsvergadering Vogelwerkgroep Hoeksche Waard d.d. 25 maart 2010

Peter de Barse

Opkomst: 28 vogelwerkgroepleden

Verwijzingen naar In Vogelvlucht betreft nummer 22 van maart 2010

Opening

Janus heeft iedereen van harte welkom en opent de voorjaarsvergadering

Mededelingen

Huiszwaluwen: Door Jan Pieter (vanavond verhinderd) is gevraagd bij het terugsturen van de telgegevens van de huiszwaluwen vooral ook belevenissen te beschrijven, zodat het eindverslag niet louter getallen zijn. Verder aandacht gevraagd voor tijdig er voor zorgen dat een plot wordt overgenomen indien iemand door omstandigheden niet in de gelegenheid is te tellen. Van half april tot half juni (vóór de huiszwaluwstellingen) is Jan Pieter afwezig. Hij gaat een fietstocht maken naar Santiago de Compostela.

Zwartkopmeeuwen: Op diverse plekken in de HW alweer gesignaleerd. Zie de mooie foto van Gert op de voorplaat van In Vogelvlucht.

Sneeuwuil: Een tijd in de HW verbleven, door meerdere VWG-leden goed gezien. Gaat waarschijnlijk om één van de drie ontsnapte exemplaren uit Blijdorp.

Notulen: Peter geeft aan dat de notulen van de vorige VWG-vergadering niet zijn gemaakt, omdat de aantekeningen ongewild in de oud-papierbak zijn terecht gekomen, waarvoor excuses. Als er echter belangstellenden zijn die deze klus beter kunnen klaren, dan heel graag. Het enthousiasme hiervoor kwam wonderwel niet echt naar voren, dus zal Peter de klus weer klaren met belofte van beterschap (op straffe van royement?).

Ooievaar: Op 23 maart ooievaar gesignaleerd op kunstnest te Strijen. Wie weet?

Henk Bunjes: Janus bedankt Henk voor jarenlange trouwe komst naar Klein Profijt om te zorgen dat een ieder voorzien wordt van koffie, thee en andere lekker drankjes.

Ijsvogel: Met spanning afwachten hoe de ijsvogel deze koude winter is doorgekomen. Graag komende broedgevallen melden aan Janus!

Broedvogels in Nederland 2008: Sovon heeft er een prachtig verslag van gemaakt. Ligt ter inzage. Hierin kun je ook lezen dat de oeverzwaluwwand in de APL in 2008 de één na grootste kolonie in Nederland herbergde met 623 broedparen! Over oeverzwaluwwallen gesproken. Er zijn er drie klaar gemaakt. De in de Oosterse Bekade Gorzen aangelegde wand heeft nog een jaar nodig om goed in te klinken. De derde wand aan de Boezem tussen Maasdam en 's-Gravendeel is nog niet geheel zoals die behoort te zijn. Afwachten wat de oeverzwaluwen er van gaan vinden.

Op 24 april is de opendag van het NLC. Valt samen met de vogeldag van de VWG. Indien aanwezig een stand op deze dag willen bemannen kunnen ze zich bij Janus melden.

Els van Gelder heeft de donaties van bezoekers aan haar prachtige tuin tijdens de open tuindag gedoneerd aan de VWG. Hiervan zal hout worden gekocht om nestkasten voor uilen te maken. Els, hartelijke dank daarvoor!

Vogeldag 24 april 2010

Martin enthousiasmeert de aanwezigen om mee te doen aan deze altijd erg leuke dag, waar altijd ongelooflijk veel wordt gezien, omdat je anders en intensiever aan het kijken bent. Martin verwijst

naar de 'dienstregeling' zoals die op bladzijde 23 in In Vogelvlucht is opgenomen. Je kunt je individueel of als groep aanmelden bij Martin.

Tussenstand Patrijzenproject

Martin doet verslag van de stand van zaken van de doorgegeven patrijzen. De observatiemogelijkheden waren zeer goed doordat er langdurig sneeuw heeft gelegen. In totaal zijn er 70 meldingen gedaan, waarvoor hartelijk dank. De grootste groep bestond uit maar liefst 16 exemplaren. Dit project heeft Martin om de drie jaar uitgevoerd. Ditmaal helaas een daling: 55 wintergroepen (110-120 exemplaren) ten opzichte van 86 met 180-190 exemplaren drie jaar geleden. Een daling van zo'n 30%. Er zijn geen nieuwe locaties bij gekomen. De afzondering in paartjes heeft door de lange kou duidelijk later plaatsgevonden. Martin heeft de indruk dat alle meldingen wel binnen zijn, maar als dat niet zo is, dan graag nog doorgeven. Martin zal er als vanouds weer een gedegen verslag van maken.

Roofvogeltelling 2010

Janus doet verslag van de resultaten van de roofvogeltelling van januari. Gure winterse omstandigheden tijdens deze editie. Dank aan degenen die de elementen hebben getrotseerd! Er zijn aanmerkelijk minder vogels geteld, namelijk 339 in totaal, vooral veroorzaakt door een daling van het aantal buizerds. Verheugend nieuws is dat het aantal blauwe kiekens de laatste twee jaar weer in de lift zit, waarschijnlijk door de koude winters elders in Europa. Vooral mannetjes zijn ditmaal ook waargenomen. Opvallend dat ondanks een top zeearend winter er tijdens de telling geen zijn gezien. Geen bruine kiekens en slechts 1 smelleken op de Korendijksche Slikken. Voor alle details en het verslag wordt verwezen naar In Vogelvlucht, pagina 27 en 28 en bijlage C.

Slaaplaatsstelling

Gerard vraagt aandacht voor vastlegging hiervan binnen de VWG/HWL, ook als de gegevens doorgegeven zijn aan Sovon.

Jaar van de bruine kiekendief

2010 is het jaar van de bruine kiekendief. Gerard wil in dit kader graag een beeld krijgen van het aantal broedparen in de HW inclusief Tiengemetten. Mail aan Gerard jouw meldingen. Voor de spelregels en de door te geven gegevens wordt verwezen naar de oproep van Gerard in In Vogelvlucht, bladzijde 32. Alvast dank daarvoor.

Kleine zwanen in de HW

Gerard vertelt boeiend over de aangetroffen pleisterende kleine zwanen in de Oosterse Bekade Gorzen in de afgelopen winter. Dit komt maar zelden voor in de HW. Gerard heeft hier prachtig verslag van gedaan: bladzijde 8 en 9 in In Vogelvlucht.

Zeearenden in de noordelijke Delta

Gerard is heerlijk op dreef en vertelt over de uitzonderlijk succesvolle zeearend winter. Inclusief de Biesbosch zijn er minimaal 7 aanwezig geweest. Op de Hellegatsplaten is zelfs balts gezien tussen een tweede en derdejaars vogel! Fotografen zijn helaas met bootjes het gebied ingetrokken en voor de nodige verstoring gezorgd. Als Gerard eenmaal achter zijn pc zit is hij niet meer te houden, kijk maar eens op pagina 25 en 26 van In Vogelvlucht.

Steenulen

Janus doet verslag. Dit jaar heeft weer een HW-dekkende inventarisatie plaatsgevonden. Na het opnoemen van de locaties kwamen er uit de groep nog 2 onbekende locaties tevoorschijn, waarmee de teller staat op 23, niet eens zo slecht na deze winter.

Akkerranden inventarisatie

Na de oproep tijdens de najaarsvergadering heeft een aantal VWG-leden met veel energie dit project opgepakt met leerzaam resultaat. De belangrijkste conclusie is dat vele bloemranden al vroeg in oktober zijn gemaaid of gefreesd, waardoor de natuurwaarde in het najaar en winter verloren gaat. Een

belangrijke aanbeveling voor de Stichting Rietgors. Het verslag is voor geïnteresseerden beschikbaar. Verslag is ook gedaan in In Vogelvlucht, zie bladzijde 20 t/m 22.

Broedvogelinventarisatie HWL terreinen

Betreft een tweejarig project, in dit voorjaar te starten. Het is namelijk bijzonder dat we de vogels van de eigen HWL terreintjes niet kennen. Janus vermeldt welke gebieden in 2010 en door wie worden geïnventariseerd. De rest volgt in 2011.

Presentatie In Vogelvlucht

Martin vertelt met gepaste trots blij te zijn met het dikste nummer ooit met 22 artikelen. Super dat er zo intensief artikelen worden ingeleverd. Om 19.20 uur van de avond van deze vergadering heeft Martin de digitale pdf bestanden verzonden. De bijlagen zullen volgen. De geprinte versies worden aan de verschillende coördinatoren uitgereikt. Zonder iemand ook maar wat tekort te willen doen (wij kennen Martin) wijst Martin op de erg leuke bijdrage van Joop van den Berg (bladzijde 35 en 36). Nog een praktische aanbeveling: lever de artikelen zonder enige opmaak en foto's aan. Dat maakt het inpassen in ons blad alleen maar lastiger. Foto's kunnen apart worden aangeleverd.

Rondvraag

Hans Westerlaken zal nagaan of waarsmeringen op de website van HWL gekoppeld kunnen worden aan Waarneming.nl.

Op vaderdag 13 juni is er een opendag bij Vogelklas Karel Schot.

Er wordt gedeeld dat de afgelopen winter erg goed was voor roerdomp waarsmeringen!

Na de pauze

Jaap Jan doet verslag van de mooie najaarsexcursie van afdeling Noord naar de kraanvogels in het Diepholzermoor met ook prachtige foto's van Piet.

Martin Mollet sluit de avond af met soms bizarre vogelfilmpjes die hij van internet heeft geplukt.

Knobbelzwanen met ringen

Sinds kort, nu dus, is St. Vogelklas Karel Schot in samenwerking met Adrie van der Heiden en Vogeltrekstation Arnhem een ringproject gestart met Knobbelzwanen.

Op 1 september 2010 zijn de eerste geringde zwanen losgelaten op de Oude Maas nabij de Heinenoordtunnel aan de HW kant.

Het betreft een groep van 16 jonge Knobbelzwanen, waarvan er 3 wit zijn en 13 bruin.

Zij allen hebben een rvs ring om de rechterpoot met een combinatie van 2 letters en 2 cijfers die 2x op de ring staat. **Deze reeks van 16 heeft BR79 t/m BR94**

De tekens zijn groot genoeg om met een scoop en miss zelfs met een kijker af te lezen, hierbij dus ook het vriendelijke verzoek om vanaf heden bij elke zwaan even naar de poten te kijken en indien mogelijk af te lezen en door te geven aan het Vogeltrekstation via GRIEL.

Dit verzoek om informatie kwam via Adrie van der Heiden

SOVON stadsvogelmeetnet MUS gaat het vierde jaar in

Beste vogelaars,

Het Meetnet Urbane Soorten gaat alweer zijn vierde jaar in. Dit stadsvogelmeetnet is opgezet door

SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland om de aantalsontwikkeling en

verspreiding van broedvogels in bebouwde gebieden beter in beeld te brengen. Het is een

laagdrempelige telling geschikt voor ervaren en minder ervaren tellers. De resultaten van de eerste drie

jaar zien er goed uit en in diverse artikelen en nieuwsbrieven is dat uit de doeken gedaan

<http://www.sovon.nl/default.asp?id=367>

Zelf meedoen, individueel of als vogelwerkgroep

Als u interesse heeft om mee te doen, kunt u meer informatie vinden op de website van SOVON, waar ook een postcodegebied in de buurt kan worden uitgezocht

<<http://www.sovon.nl/default.asp?id=367>>. MUS blijkt een leuk project te zijn om als

vogelwerkgroep op te pakken. Er zijn enkele steden in Nederland die vrijwel vlakdekkend 'geMUS't

worden. De tellingen kosten weinig tijd (slechts twee ochtenden en een zomeravond, maximaal 2

uur/telling) en door de laagdrempelige opzet kunnen ook vogelaars met weinig telervaring meedoen.

Voorwaarde is dat men de algemene soorten stadsvogels op zicht en geluid kan herkennen. Om hierbij te helpen heeft SOVON de MUS-cursus opgezet: een vogelherkenningscursus die met name ingaat op geluidenkennis, en via internet individueel te volgen is

<<http://www.sovon.nl/default.asp?id=454>>.

Met vriendelijke groet,

Jan Schoppers
Coördinator MUS
MUS@sovon.nl
024 -7 410 410